

Niz vodiča

Kako poduprijeti politiku malih i srednjih
poduzeća iz strukturnih fondova

Primjena norma
kao potpora rastu,
konkurentnosti
i inovacijama

Niz vodiča

Kako poduprijeti politiku malih i srednjih poduzeća iz strukturnih fondova

Primjena norma kao potpora rastu, konkurentnosti i inovacijama

Pametna vodič za promicanje i poticanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća pomoću razvoja i primjene norma uz pomoć strukturnih fondova EU-a

Ovaj je vodič izradila Europska komisija, a pripremili su ga i napisali James Stroyan i Neil Brown, technopolis group, United Kingdom 3 Pavilion Buildings, Brighton, BN1 1EET + 44 1273 204320 - E info@technopolis-group.com - www.technopolis-group.com.

Zasniva se na informacijama koje su prikupljene u više projekata i istraživanja provedenih u ovom području. Iako se radilo prema uputama službenika Europske komisije, stavovi izraženi u ovom dokumentu ne predstavljaju nužno mišljenje Europske komisije.

Za dodatne informacije molimo da se obratite na:

European Commission

Directorate-General for Enterprise and Industry

Unit D.4: SBA & SME Policies

e-pošta: Entr-SME-Envoy@ec.europa.eu

URL: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/market-access/standardisation/index_en.htm

Prijevod ovog dokumenta na više europskih jezika dostupni su na

<http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/regional-sme-policies>

Iako je ovaj vodič izrađen s namjerom da pruži informacije o korištenju strukturnim fondovima EU-a, informacije se daju bez preuzimanja pravne odgovornosti za točnost i potpunost. Konkretni zahtjevi za sredstva iz strukturnih fondova EU-a uvijek se moraju ocijeniti u okviru primjenjivih pravila koja su na snazi u tadašnjem trenutku i u zemlji podnošenja zahtjeva.

Ovaj je vodič dio niza vodiča. Dosad su objavljeni sljedeći naslovi:

1. Building Entrepreneurial Mindsets and Skills in the EU (Razvoj poduzetničkog razmišljanja i vještina u EU-u)
2. Using standards to support growth, competitiveness and innovation (Primjena norma kao potpora rastu, konkurentnosti i inovacijama)
3. Facilitating Transfer of Business (Olakšavanje prijenosa vlasništva nad poduzećima)
4. The Smart Guide to Service Innovation (Vodič za inovacije u uslugama)

PRAVNA NAPOMENA

Ni Europska komisija ni ijedna osoba koja djeluje u njezino ime ne može se smatrati odgovornom za način na koji su upotrijebljene informacije sadržane u ovoj publikaciji i greške do kojih je eventualno došlo unatoč pažljivoj pripremi i provjeri. Publikacija ne odražava nužno pogled ili stav Europske unije. Luksemburg, Ured Europske unije za odnose s javnošću, 2012.

ISBN 978-92-79-25902-9

DOI 10.2769/42198

Autorsko pravo: Europska unija, 2012.

Dopuštena je reprodukcija uz navođenje izvora, osim ako je navedeno drukčije.

Za upotrebu/reprodukciju materijala trećih strana koji su navedeni kao takvi mora se ishoditi dozvola vlasnika autorskih prava.

Predgovor

Norme su vitalni element društva u kojem živimo. One osiguravaju zajedničku i ponovljivu osnovu za rad i pomažu da se u svijet unese red. Imaju važnu ulogu u gospodarstvu jer olakšavaju poslovnu interakciju i pristup tržištima. S obzirom da svaka regija ima vlastite jake strane, najvažnije grane razlikuju se od regije do regije.

Mala i srednja poduzeća (MSP) ključni su dio europskog gospodarstva i imaju bitan utjecaj na rast i otvaranje radnih mjesta. Unatoč tomu, njihova upotreba norma i uključenost u normizaciju općenito su na niskoj razini. I MSP i gospodarstvo u širem smislu mogli bi imati koristi od veće uključenosti MSP-a u svijet normizacije, ali potrebna je vanjska podrška i poticaji da se prevladaju postojeće prepreke.

Kohezijska politika EU-a pomaže vlastima i interesnim stranama da pridonesu rastu, konkurentnosti i inovacijama u svojoj regiji. Sadašnji gospodarski problemi zahtijevaju usredotočenost na podupiranje inovacija i povećanje konkurentnosti MSP-a.

To se, između ostalog, može ostvariti promicanjem i omogućavanjem veće i djelotvornije upotrebe norma i sudjelovanja u normizaciji. Regionalne vlasti potiču se da izrađuju prijedloge inovativnih projekata kojima se mogu na najbolji način iskoristiti sredstva iz Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF).

Ovaj je vodič izrađen kao savjetnik o tome kako iskoristiti regionalne financijske potpore EU-a kako bi se povećanjem upotrebe norma i sudjelovanja u normizaciji od strane MSP-a dao zamah njihovoj konkurentnosti. Namjena mu je da pomogne vlastima, interesnim stranama i upravljačkim tijelima pri općem planiranju i pripremi prijedloga konkretnih mjera potpore u tom području.

Antonio Tajani

*potpredsjednik Europske komisije
nadležan za industriju i poduzetništvo*

Johannes Hahn

*član Europske komisije
nadležan za regionalnu politiku*

Sadržaj

1.	Sažetak.....9	4.	Zapreke na koje MSP nailazi u ostvarivanju koristi od norma.....29
1.1	Ovaj vodič.....9	4.1	Zapreke koje ograničavaju svijest MSP-a o normama.....30
1.2	Zašto se iz strukturnih fondova treba podupirati normizacija u MSP-u.....9	4.2	Zapreke koje ograničavaju upotrebu norma od strane MSP-a.....30
1.3	Zapreke i problemi s kojima se suočava MSP.....10	4.3	Zapreke koje ograničavaju sudjelovanje MSP-a u izradi norma.....32
1.4	Mjere za potporu MSP-u.....10	5.	Mjere za potporu upotrebe norma od strane MSP-a - kako mogu pomoći sredstva iz strukturnih fondova.....33
2.	Uvod u norme i normizaciju.....13	5.1	Uvod.....33
2.1	Uvod u norme.....13	5.2	Podizanje svijesti MSP-a o normama i njihovim koristima.....34
2.2	Koji su glavni sudionici i njihove uloge?....16	5.3	Osiguravanje da MSP u potpunosti iskoristi postojeće norme.....38
2.3	Kako nastaju norme?.....20	5.4	Mobiliziranje MSP-a za sudjelovanje u normizacijskom procesu.....41
3.	Koristi od norma (društvene i gospodarske koristi).....23	6.	Informacije o strukturnim fondovima....45
3.1	Važnost norma za rast, konkurentnost i inovacije.....23	6.1	Regionalna politika i financiranje.....45
3.2	Makroekonomski i društveni učinak norma.....24	6.2	Kohezijska politika 2014. - 2020.....46
3.3	Koristi od upotrebe norma za MSP.....26	6.3	Prijava za financijsku potporu.....47
		6.4	Ostale korisne informacije o normama, normizaciji i MSP-u.....47

Sažetak

1.1 Ovaj vodič

Cilj je ovog vodiča o normizaciji i MSP-u da upravljačkim tijelima strukturnih fondova i drugim političarima uključenim u pripremu strukturnih fondova nakon 2013. godine pomogne u pripremi mjera potpore kojima je cilj povećati upotrebu norma i sudjelovanje u normizaciji od strane MSP-a. Veća i djelotvornija upotreba norma i sudjelovanje u normizaciji u cijeloj Europi važan je element poticanja rasta, konkurentnosti i inovacija MSP-a.

MSP treba pronaći potrebnu pomoć, informacije, podršku i usluge u svojoj blizini. Osim drugih koristi, normizacija otvara nove prilike za europske poduzetnike na jedinstvenom europskom tržištu. Potpora za normizaciju može biti korisno oruđe u kombinaciji politike koja se primjenjuje za provedbu strategija istraživanja i inovacija u cilju pametne specijalizacije. Ipak, normizacija je dosada zanemarivana u upotrebi strukturnih fondova.

Ovaj vodič:

- daje **uvod** u norme i način njihove izrade
- ističe **koristi od norma** za MSP i šire gospodarstvo
- sažeto prikazuje glavne **zapreke** s kojima se suočava MSP u izradi i upotrebi norma
- prikazuje **ideje** o tome kako se strukturni fondovi mogu upotrijebiti da se MSP-u pomogne da boljom upotrebom norma prevladaju zapreke i povećaju svoju konkurentnost
- objašnjava **sljedeće korake** za provedbu tih ideja od strane regionalnih vlasti.

1.2 Zašto se iz strukturnih fondova treba podupirati normizacija u MSP-u

Mala i srednja poduzeća (**MSP**) i obrti vrlo su važan dio europskoga gospodarstva. Na njih otpada 99,8 % svih gospodarskih subjekata, 67,5 % svih radnih mjesta i 58,4 % dodane vrijednosti. Europska komisija i države članice

prepoznale su važnost njihove uloge u raznim iskazima politike, uključujući Zakon o malom gospodarstvu (2008.) i njegovu reviziju¹, kojima se u kreiranju politike, od propisa do javnih službi, promiče načelo 'od početka misliti na malo gospodarstvo' ('*think small first*').

Norme su zajednički dogovoreni referentni dokumenti koji pomažu da se u svijet unese red. One su zajednički i vitalni element društva u kojem živimo i čine bitnu sastavnicu svakodnevnog života. Svake se godine mnoge postojeće norme prerađuju i osuvremenjuju kako bi ostale moderne i prikladne za namjenu, a istovremeno se izrađuju brojne nove norme. U 2. poglavlju ove knjižice daje se uvod u svijet norma i normizacije.

Norme igraju više važnih uloga u gospodarstvu, a svakako **podupiru inovacije**, rast i konkurentnost u cijeloj Europi. Štoviše, istraživanja u odabranim zemljama pokazuju da je rast broja norma u vlasništvu zaslužan za čak jednu četvrtinu nedavnog rasta produktivnosti. Norme također nude mnoge značajne **koristi** za pojedinačne poslovne subjekte i djelatnosti i **MSP-u** daju bitnu konkurentsku prednost. Koristi se mogu ostvariti i primjenom postojećih norma i sudjelovanjem u procesu prerade norma, odnosno izrade novih norma. U 3. poglavlju ove knjižice nalaze se informacije o važnosti norma i koristima koje MSP i šire gospodarstvo ostvaruju njihovom izradom i uporabom.

1.3 Zapreke i problemi s kojima se suočava MSP

Norme pišu tehnički stručnjaci u svom području, a one uvijek predstavljaju situaciju i interese tvrtki za koje ti stručnjaci rade.

Da bi se u izradi norma ispravno uzela u obzir situacija i interesi MSP-a, važno je potaknuti sudjelovanje stručnjaka iz MSP-a u tom procesu.

Istraživanja su pokazala da bi MSP mogao igrati veću ulogu u normizaciji, ali ga često koči velik broj čimbenika. **Zapreke** uključuju nedostatak svijesti o značaju norma za njihovo poslovanje, shvaćanje da su one bitnije za velika poduzeća i nedostatak ljudskih (stručnih) i financijskih resursa za izradu i primjenu norma. Posljedica je da je sudjelovanje MSP-a u procesu normizacije (pristupanje informacijama, sudjelovanje u odborima, primjena i upotreba norma) najčešće na niskoj razini, s obzirom na njihovu važnost u gospodarstvu.

S obzirom da je sudjelovanje MSP-a u normizaciji manje nego što je poželjno, postoji rizik da objavljene norme ne uzimaju u potpunosti u obzir potrebe i interese MSP-a. To može dodatno pogoršati činjenicu da relativno malen broj MSP-a upotrebljava i primjenjuje odgovarajuće norme u potpunosti i djelotvorno. MSP i gospodarstvo općenito ne ubiru dovoljno koristi od norma, a možda se pred njih stavljaju i nepotrebni zahtjevi. U 4. poglavlju ove brošure detaljnije su opisane zapreke i problemi s kojima je suočen MSP u ostvarivanju svih koristi od norma.

1.4 Mjere za potporu MSP-u

Europska komisija² svjesna je te situacije i potrebe ne samo da MSP djelotvorno sudjeluje u razvoju norma nego i da ih zaista prihvati i upotrebljava. S vremenom je povećala

¹ A "Small Business Act" for Europe COM(2008) 394 i Review of the "Small Business Act" for Europe COM(2011) 78

² Obavijest o strateškoj viziji za europske norme COM(2011)311 od 1. lipnja 2011.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0311:FIN:EN:PDF>

proračunska sredstva koja dodjeljuje za promicanje MSP-a u procesu normizacije i za sufinanciranje sudjelovanja stručnjaka koji predstavljaju njihove interese u tom procesu. Daje financijsku podršku izravno europskoj organizaciji koja predstavlja i podupire MSP u odnosu na norme i normizaciju.

Normizacijska tijela također podupiru razne inicijative za poboljšanje normizacije tako da bude primjerenija i korisnija za MSP. Na regionalnoj i nacionalnoj razini u različitim dijelovima Europe pokrenut je niz inicijativa za podršku tom procesu. Ipak, još uvijek postoji potreba da se u još većoj mjeri pomogne MSP-u i potakne ga se na sudjelovanje u normizaciji te da se osigura da ta poduzeća u potpunosti ostvare koristi od norma.

Upravljačka tijela trebaju nastojati iskoristiti dostupne **europske strukturne fondove** (ERDF i ESF) za financiranje inicijativa koje podupiru MSP u boljem iskorištavanju odgovarajućih postojećih norma i aktivnijem sudjelovanju u procesu normizacije. Posebnu pozornost treba pokloniti sektorima koji su od regionalne gospodarske važnosti i MSP-u u tim sektorima kako bi se osigurala njihova konkurentnost. U 5. poglavlju ovog vodiča dane su informacije o raznim mjerama potpore koje bi se mogle uvesti da se osiguraju pune koristi od norma za MSP i gospodarstvo.

U zadnjem poglavlju ovog vodiča (6. poglavlje) izložimo koje bi sljedeće korake regionalne vlasti mogle poduzeti da razviju paket potpore 'normizaciji i MSP-u' i dajemo poveznice na dodatne informacije.

2

Uvod u norme i normizaciju

Ovo poglavlje daje uvod u svijet norma i normizacije. Objašnjava što su norme, zašto su važne i za gospodarstvo i za društvo, kako nastaju i koji su sudionici uključeni u njihov nastanak.

2.1 Uvod u norme

2.1.1 Što je norma?

Norme (ili 'standardi') vitalan su element svijeta u kome živimo. Bilo bi teško zamisliti svijet bez norma.

Norma se službeno definira kao dokument „donesen konsenzusom i odobren od priznatoga tijela, koji za opću i višekratnu upotrebu daje pravila, upute ili značajke za djelatnosti ili njihove rezultate te koji jamči najbolji stupanj uređenosti u danom kontekstu“³.

Norme su najčešće formalni tehnički dokumenti koji utvrđuju i definiraju kriterije, metode, procese i praksu. Za većinu ljudi norme su zajednički dogovoreni dokumenti koji pomažu da se u svijet unese red. Većina ljudi zna koju veličinu cipele nose jer su veličine cipela 'normirane'. Kad kupimo električni uređaj poput televizora, možemo pretpostaviti da ćemo ga moći priključiti na struju u svom domu. Razlog je to što su utikači na električnim uređajima i utičnice instalirane u našim domovima projektirani tako da ispune zajednički dogovorene i široko prihvaćene 'norme'.

Vjeruje se da su prve norme nastale u starom Egiptu. Egipćani su definirali 'lakat' kao standardnu jedinicu duljine ekvivalentnu širini šest dlanova (tj. 24 prsta) i upotrebljavali su tu mjeru, tj. normu pri gradnji velikih piramida. Kroz povijest se razvijalo sve više norma, te su one danas bitna sastavnica svakodnevnog života.

³ ISO/IEC Guide 2:1996, definicija 3.2

One osiguravaju zajedničku i ponovljivu osnovu za rad i pomažu da se u svijet unese 'red'. Vrlo jednostavno: bez norma bi nastao kaos.

Većina je norma ovdje već dugo vremena, a svake godine nastaju i mnoge nove norme. Osim toga, mnoge postojeće norme redovito se prerađuju i osuvremenjuju kako bi ostale prikladne za svoju namjenu s obzirom na razvoj novih materijala, tehnologija i procesa. I vanjski čimbenici mogu potaknuti potrebu za novim normama, npr. povećana potreba za zaštitom okoliša ili zabrinutost potrošača ili tijela državne uprave povezana s proizvodima ili uslugama.

2.1.2 Zašto su norme važne?

U 3. poglavlju ovog izvještaja nalazi se sveobuhvatan prikaz višestrukih koristi koje izrada i primjena norma donose poduzećima i gospodarstvu u cjelini i objašnjava zašto je, osobito za MSP, važno da u potpunosti iskoriste norme i aktivno sudjeluju u procesu njihova nastanka.

Norme podupiru konkurentnost industrije tako što pomažu u sistematizaciji i širenju novih znanja i inovacija, poboljšavaju proizvode i usluge, osiguravaju interoperabilnost i omogućuju trgovinu. Također pomažu poduzećima da zakonodavcu i korisnicima dokažu da njihovi proizvodi i usluge ispunjavaju definirane norme sigurnosti, kvalitete i zaštite okoliša.

Sudjelovanje u procesima normizacije omogućuje poduzećima da razmjenjuju nova znanja, povećaju svoju transparentnost i pobrinu se da norme ispunjavaju njihove potrebe. Tako i na vrijeme mogu saznati za nove događaje i zahtjeve. Stoga su norme bitan poslovni alat. Propuštanje da se u potpunosti iskoriste norme i sudjeluje u nastanku norma može zakočiti konkurentnost industrije na razini tvrtke, sektora i regije.

2.1.3 Koje vrste norma postoje?

Norme se mogu ugrubo podijeliti na tri kategorije: norme za proizvode, norme za procese i norme za sustave upravljanja:

- **Norme za proizvode** pokrivaju razna svojstva proizvoda i često se odnose na karakteristike povezane s kvalitetom i sigurnošću ili na aspekte koji osiguravaju njihovu interoperabilnost s drugim srodnim proizvodima.
- **Norme za procese** odnose se na uvjete pod kojima se proizvodi i usluge proizvode, pakiraju ili dorađuju.
- **Norme za sustave upravljanja** pomažu organizacijama u upravljanju poslovanjem. Često se upotrebljavaju kao pomoć u stvaranju okvira uz koji organizacija može dosljedno ostvarivati zahtjeve utvrđene u normama za proizvode i procese.

U zadnje se vrijeme kao zasebna vrsta norma izdvajaju **norme za usluge**. One najčešće nastaju da bi se osigurao dosljedan 'minimum' kvalitete u pružanju usluge te razjasnila prava i obveze pružatelja i korisnika usluge.

Norme se također mogu ugrubo podijeliti na 'formalne norme' i 'neformalne norme' ovisno o strukturi unutar koje se odvija proces nastanka norme:

- **Formalne norme** izrađuju na međunarodnoj, europskoj ili nacionalnoj razini priznata službena normizacijska tijela, koja među ostalim uključuju Međunarodnu organizaciju za normizaciju (ISO), Europski odbor za normizaciju (CEN) i nacionalna normirna tijela (National Standards Bodies (NSB)) kao što su BSI (UK) i DIN (Njemačka).

Uz sve veću globalizaciju tržišta, međunarodne norme (za razliku od regionalnih ili nacionalnih norma) postale su ključne za trgovinu jer osiguravaju ravnopravne uvjete za izvoz i da uvezena roba ispunjava međunarodno priznate razine kvalitete i sigurnosti.

- Tijela kao što su granska udruženja, koncerni i forumi mogu izrađivati **'neformalne norme'**. Iako državne vlasti možda ne priznaju ta tijela i norme koje ona izrađuju kao 'službene', te norme ipak mogu doći u široku upotrebu i postati ključne za rad čitavog sektora. Na primjer, mnoge norme na kojima se temelji internet izradili su industrijski koncerni, a ne službeno priznata normizacijska tijela. Zaista, velik dio norma koje se upotrebljavaju u informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji (IKT) izradili su industrijski koncerni i forumi (a ne službeno priznata normizacijska tijela). Norme koje nisu izradila službena tijela, ali su široko prihvaćene i u širokoj su upotrebi, ponekad se nazivaju 'de facto' normama. Neformalne norme mogu izraditi i pojedine tvrtke, npr. standardni postupak za odgovaranje na telefonske pozive ili utvrđeni proces obrade pritužbi korisnika.

'Normama' se može nazvati širok raspon dokumenata. Službeno priznata normizacijska tijela izdaju **'prave norme'** (međunarodne, europske, nacionalne), od kojih je svaka nastala prema dobro definiranim procesima i postupcima, a za nastanak može biti potrebno nekoliko godina zbog raznih 'provjera i usporedbi'. Posebna su kategorija norma europske 'harmonizirane' norme (EN). Sukladnost s njima daje pretpostavku sukladnosti s određenim elementima zakona i propisa Zajednice, odnosno zakonodavstva EU-a.

Kad se objavi europska norma, države u Europi moraju povući iz upotrebe sve slične nacionalne norme kako bi europska norma mogla doći u široku primjenu i kako ne bi bila u proturječju s normama koje se upotrebljavaju na nacionalnoj razini.

Priznata tijela izrađuju i objavljuju i **druge vrste normativnih dokumenata** koje traže jednostavniji i brži proces stvaranja konsenzusa. U te druge vrste dokumenata spadaju tehničke specifikacije i tehnički izvještaji, sporazumi s radionica i javno dostupne specifikacije. Ti normativni dokumenti nemaju isti status kao 'prave' norme i ne mogu se upotrebljavati za dokazivanje sukladnosti sa zakonima i propisima, ali ipak mogu biti dragocjeni za industriju i pružiti vrlo velike koristi. Ti se normativni dokumenti najviše upotrebljavaju u inovativnim područjima i u okviru istraživačkih projekata.

Napokon, postoje **'neformalne norme'** koje izrađuju granska udruženja, koncerni, forumi i pojedina poduzeća. Kao što je gore spomenuto, neke od njih imaju ogromno značenje i široko su prihvaćene u cijelom svijetu, dok druge imaju ograničeno područje primjene i upotrebe i djeluju samo na razini pojedinačne tvrtke.

Velika je većina norma **dobrovoljna** jer ih ljudi i industrija mogu primjenjivati, ali nemaju zakonsku obvezu da to čine. Neke norme postaju obvezne kad zakonodavac utvrdi da je sukladnost s normom zakonska obveza. U Europi su gotovo sve norme dobrovoljne, ali neke se smatraju 'de facto' obveznima jer predstavljaju glavni način kojim proizvođači mogu dokazati da njihovi proizvodi ispunjavaju zakonske zahtjeve (najčešće sigurnosne). Sukladnost s normama nije jedini način ispunjavanja zakonskih zahtjeva, ali je široko prihvaćeno da je to najučinkovitiji i najdjelotvorniji pristup. Stoga je primjena norma bitna aktivnost mnogih poduzeća.

2.2 Koji su glavni sudionici i njihove uloge?

Normizacija je industrijski proces, pa najviše sudionika dolazi iz industrije, ne samo iz pojedinačnih poduzeća nego i iz granskih udruženja i saveza. Međutim, aktivno su uključene i druge skupine kao što su zakonodavci, tijela državne uprave, tijela za certifikaciju i ispitivanje, znanstvenici i stručnjaci te društvene skupine (nevladine organizacije). Niže u tekstu predstavljamo glavna tijela koja koordiniraju procese nastanka norma na nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj razini te druge vrste organizacija koje se bave jedino ili uglavnom normizacijom.

2.2.1 Normirna tijela

Normirno ili **normizacijsko tijelo** (također se često naziva i normirna organizacija ili organizacija za izradu norma) svaka je organizacija čija je glavna djelatnost razvoj, koordinacija, promicanje, prerada, dopunjavanje, ponovno izdavanje, tumačenje i izrada tehničkih norma.

Inače, izraz normirno tijelo ne upotrebljava se za pojedine subjekte koji pišu (tj. izrađuju) norme, nego za organizacije koje koordiniraju taj proces i osiguravaju infrastrukturu potrebnu za osmišljavanje, izradu, prihvaćanje (u slučaju formalnih norma) i distribuciju norma.

U većini, iako ne u svim slučajevima, normirna tijela su organizacije **koje se temelje na članstvu**. Članovi (i druge zainteresirane stranke) su ti koji su, u prvom redu, uključeni u pisanje i odobravanje norma sudjelovanjem u odborima i radnim skupinama uspostavljenim u tu svrhu. Takav je položaj normirnih tijela u Europi, od kojih su većina relativno male organizacije,

ali koordiniraju i upravljaju aktivnostima vrlo velikog broja drugih organizacija i pojedinaca koji su preuzeli ulogu pisanja norma.

2.2.1.1 Nacionalna normirna tijela

Svaka zemlja u Europi (uz nekoliko izuzetaka, npr. Lihtenštajn) ima službeno priznato normizacijsko tijelo. Nacionalna normirna tijela (u daljnjem tekstu: NSB-i) u Europi ne izrađuju (tj. ne pišu) norme nego djeluju kao tijela za koordinaciju šireg sustava sudionika koji to čine.

Većina NSB-a u Europi neovisne su neprofitne organizacije, iako su neke dio strukture vlade i posluju više ili manje kao javne ustanove. Glavna je uloga NSB-a nadzirati, koordinirati i upravljati procesom izrade norma te formalno prihvaćati, održavati i distribuirati (tj. prodaja norma) odobrene norme. NSB-i u Europi aktivni su u procesu nastanka norma na nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj razini.

Proces nastanka norma kojim upravljaju NSB-i obrađuje se u sljedećoj točki (2.3) ovog vodiča. Osim što izrađuju nacionalne norme, NSB-i 27 država članica EU-a, tri članice EFTA-e (Island, Norveška i Švicarska) te Hrvatska i Turska članovi su europskih i međunarodnih normirnih tijela te tako imaju veliku ulogu u nastanku europskih i međunarodnih norma.

Osim što koordiniraju i upravljaju procesom nastanka norma, NSB-i se bave i širokim rasponom aktivnosti povezanih s normizacijom. Primjerice NSB-i imaju veliku ulogu u procjenjivanju potražnje za novim normama i reagiranju na tu potražnju i dužni su obavještavati industriju i druge interesne strane o novim normizacijskim projektima i objavi (ili povlačenju) norma. NSB-i su također odgovorni za konačno odobravanje, prihvaćanje, objavljivanje, promicanje i prodaju norma.

Neki NSB-i djeluju i kao certifikacijska tijela. Certifikacija je proces u kojem se ocjenjuje i potvrđuje da organizacije ispunjavaju zahtjeve utvrđene u nekoj normi.

Mnoge organizacije koje upotrebljavaju norme trebaju dokazati zakonodavcu ili žele dokazati korisnicima da ispunjavaju tražene norme. To čine putem ispitivanja koje provodi 'treća strana'. Certifikacijska tijela akreditirana su za takva ispitivanja i izdaju certifikate organizacijama koje ispunjavaju nužne zahtjeve.

Regionalna tijela koja žele osmisliti projekte kojima se pomaže MSP-u da bolje iskoristi norme, trebaju o svojim idejama najprije razgovarati sa svojim NSB-om. Popis kontaktnih točaka za MSP-e u NSB-ima država članica EU-a, članica EFTA-e te Turske i Hrvatske, s podacima za kontakt, nalazi se na sljedećoj poveznici:

<http://www.cen.eu/cen/Services/SMEhelp-desk/Contacts/Pages/default.aspx>

2.2.1.2 Europska normirna tijela

Zakonska osnova i glavne karakteristike sadašnjega europskog normizacijskog sustava utvrđene su europskom Direktivom (98/34/EC), koja je priznala tri službene europske normizacijske organizacije (u daljnjem tekstu: ENO-i) i omogućila Europskoj komisiji da od njih zahtijeva da obave normizacijski rad u određenim područjima. ENO-i su jedine organizacije koje trenutno mogu izrađivati formalno priznate europske norme (EN), koje se moraju prihvatiti na nacionalnoj razini (tako što im se dodijeli status nacionalne norme i povuku se sve proturječne nacionalne norme). Tako europska norma (EN) automatski postaje nacionalna norma u svakoj od zemalja koje čine dio europskoga normizacijskog sustava. Niže u tekstu ukratko se opisuju tri ENO-a i njihovo glavno područje rada i glavne razlike:

- **Europski odbor za normizaciju (CEN)** međunarodno je neprofitno udruženje osnovano 1975. godine sa sjedištem u Bruxellesu. CEN osigurava platformu na kojoj se interesne strane okupljaju radi planiranja i razvoja europskih norma i drugih referentnih dokumenata (kao što su tehničke specifikacije, tehnički izvještaji i sporazumi s radionica) u širokom rasponu industrijskih sektora. Članovi CEN-a su nacionalna normirna tijela država članica EU-a i EFTA-e te Hrvatske i Turske.

CEN funkcionira decentralizirano. Njegovi članovi vode odbore i stručne skupine koji sastavljaju norme, a čitav sustav vodi i koordinira CEN/CENELEC-ova Središnja uprava (CCMC) u Bruxellesu. U CEN-ovu mrežu uključeno je više od 60.000 tehničkih stručnjaka. CEN također surađuje s Međunarodnom organizacijom za normizaciju na razvoju međunarodnih norma.

CEN-ovo područje rada vrlo je široko i uključuje razvoj norma u sljedećim područjima: pristupačnost za osobe s posebnim potrebama, zrakoplovna i svemirska industrija; proizvodi na biljnoj osnovi, kemija, graditeljstvo, proizvodi široke potrošnje, energija i komunalne usluge, okoliš, hrana, zdravlje i sigurnost, zdravstvena skrb, grijanje, ventilacija i klimatizacija, inovacije, sigurnost strojeva, materijali, mjerenje, nanotehnologije, tlačna oprema, obrana i zaštita, usluge, prijevoz te ambalaža i pakiranje.

- **Europski odbor za elektrotehničku normizaciju (CENELEC)** neprofitna je organizacija osnovana 1973. godine spajanjem dviju europskih organizacija: CENELCOM-a i CENEL-a.

CENELEC-ov je glavni posao koordinirati razvoj europskih norma (EN) i drugih referentnih dokumenata (kao što su tehničke specifikacije, tehnički izvještaji i sporazumi s radionica) u području elektrotehnike. Članovi CENELEC-a su nacionalni elektrotehnički odbori država članica EU-a i EFTA-e te Hrvatske i Turske. CENELEC također surađuje s Međunarodnom elektrotehničkom komisijom (IEC) na razvoju međunarodnih norma.

CEN i CENELEC djeluju na sličan način i imaju zajedničko središnje tajništvo u Bruxellesu (CEN/CENELEC-ova Središnja uprava). CENELEC se bavi razvojem elektrotehničkih norma u području električnih vozila, pametnih mreža, pametnih brojlara, kućanskih aparata, elektromagnetne kompatibilnosti, elektrotehnike, optičkih vlakana, gorivih ćelija, medicinske opreme, željeznica, solarnih sustava itd. Sve je veći broj sektora kojima se CEN i CENELEC bave zajednički.

- **Europski institut za telekomunikacijske norme (ETSI)** nezavisna je neprofitna organizacija sa sjedištem u tehnološkom parku Sophia Antipolis (Nica) u južnoj Francuskoj. ETSI izrađuje globalno primjenjive norme za informacijsku i komunikacijsku tehnologiju (IKT), uključujući fiksne, mobilne, radio, konvergirane, *broadcast* i internetske tehnologije. Osim toga, ETSI surađuje s Međunarodnom telekomunikacijskom unijom (ITU) na razvoju međunarodnih norma.

Rad ETSI-ja odvija se kroz tehničke odbore, koji izrađuju norme i specifikacije na temelju konsenzusa. ETSI okuplja više od 700 organizacija članica iz 62 zemlje svijeta.

Za razliku od drugih dvaju ENO-a, ETSI ima politiku potpuno otvorenog članstva, pa svaka organizacija može postati član (uz uplatu godišnje članarine) i izravno sudjelovati u procesu razvoja norma.

2.2.1.3 Međunarodna normizacijska tijela

Tri su glavna normizacijska tijela uključena u nastanak i prihvaćanje međunarodnih (tj. globalnih) norma:

- **Međunarodna organizacija za normizaciju (ISO)** nevladina je organizacija sa sjedištem u Švicarskoj i glavno je tijelo za koordinaciju nastanka i širenja formalnih međunarodnih norma. ISO norme nastaju u gotovo svim sektorima djelatnosti, osim elektrotehničkih i telekomunikacijskih norma (koje izrađuju IEC, odnosno ITU).

ISO je organizacija koje se temelji na članstvu. Trenutno ima 165 nacionalnih članova, od kojih je svaki priznato mjerodavno tijelo za norme u svojoj zemlji. Većinu ISO-ovog rada obavlja oko 2.700 tehničkih odbora, pododбора i radnih skupina. Tajništvo svakog odbora i pododбора vodi jedna od nacionalnih organizacija članica.

- **Međunarodno elektrotehničko povjerenstvo (IEC)** nevladina je organizacija s glavnim uredom u Švicarskoj i glavno je tijelo za koordinaciju nastanka i širenja međunarodnih norma za elektrotehniku, elektroniku i srodne tehnologije. Objavljuje godišnje 300 do 500 međunarodnih norma, koje pokrivaju širok raspon tehnologija, od proizvodnje, prijenosa i distribucije električne struje do kućanskih aparata i uredske opreme.

IEC je organizacija koje se temelji na članstvu. Trenutno ima 60 punopravnih i 82 pridružena člana, od kojih svaki predstavlja drugu zemlju. IEC-ovi članovi su nacionalni odbori koji zastupaju interese svoje države u području elektrotehnike. Na nastanku IEC-ovih norma radi oko 170 tehničkih odbora i pododbora te oko 700 projektnih skupina i skupina za održavanje norma. Svaki se odbor bavi određenim predmetom, a sastavljen je od predstavnika nacionalnih odbora.

- **Međunarodna telekomunikacijska unija (ITU)** specijalizirano je tijelo Ujedinjenih naroda sa sjedištem u Švicarskoj. To je međuvladina organizacija javno-privatnog partnerstva čije članstvo čine 193 zemlje i oko 700 sektorskih članova i pridruženika. ITU-ov sektor telekomunikacijske normizacije (ITU-T) jedan je od tri glavna sektora u organizaciji koji je zadužen za koordinaciju norma za telekomunikacije.

ITU-T izrađuje svjetske norme u svim područjima telekomunikacija. Međunarodne norme („preporuke“) postaju obvezne tek kad se prihvate kao dio nacionalnog zakonodavstva, ali, s obzirom da je ITU specijalizirana agencija, njegove norme imaju veću formalnu međunarodnu težinu nego norme većine drugih normiranih organizacija koje objavljuju slične specifikacije. Većinu posla ITU-T-a obavljaju njegovi sektorski članovi i pridruženici, a stručni posao vode studentske skupine koje se sastoje od telekomunikacijskih stručnjaka iz cijelog svijeta.

2.2.2 Ostali sudionici

2.2.2.1 Certifikacijska tijela

Certifikacija je proces ispitivanja pri kojem se ocjenjivanjem provjerava ispunjava li subjekt određene zahtjeve i kriterije i izdaje se certifikat koji potvrđuje da su ti kriteriji, odnosno zahtjevi ispunjeni. Ocjenjivani kriteriji mogu biti primjerice zahtjevi utvrđeni u nekoj normi.

Certifikaciju može provoditi svaka organizacija. Poduzeća mogu sama sebe certificirati. Međutim, organizacije mogu primijeniti usluge vanjskog i nezavisnoga **certifikacijskog tijela**, koje će provesti ocjenu za njih i izdati certifikat koji daje garanciju treće strane da su zahtjevi ispunjeni. Akreditirana certifikacijska tijela dobila su potvrdu kvalitete od nacionalnoga akreditacijskog tijela. Nacionalna akreditacijska tijela imaju ovlaštenje nacionalne vlade za ocjenjivanje i akreditiranje drugih organizacija koje žele nuditi usluge certificiranja, ispitivanja, inspekcije i umjeravanja. U EU-u trenutno postoji više od 1.000 akreditiranih certifikacijskih tijela registriranih pri nacionalnim akreditacijskim tijelima.

2.2.2.2 Tijela koja predstavljaju MSP-e i društvene interesne strane

Kako bi se osiguralo da se u procesu pisanja norma uzmu u obzir interesi MSP-a, potrošača, radnika i skupina za zaštitu okoliša, Europska komisija sufinancira europska tijela koja ih predstavljaju.

NORMAPME aisbl ⁴ trenutno prima europska financijska sredstva za predstavljanje **interesa MSP-a** u europskom normizacijskom sustavu. To je organizacija koja se temelji na članstvu, a većina su članova europska granska udruženja koja predstavljaju MSP-e u raznim sektorima djelatnosti.

⁴ www.normapme.eu

Kao pridruženi član CEN-a i CENELEC-a i punopravni član ETSI-ja, NORMAPME može osigurati stručnjake koji izravno sudjeluju u pisanju europskih norma.

Financijska potpora Europske komisije omogućuje toj organizaciji da pruža usluge potpore kojima pomaže MSP-ima da dobiju informacije o normama i normizaciji, bolje iskoriste norme i aktivnije sudjeluju u procesu njihova nastanka. Znatan dio njezinih aktivnosti obuhvaća vođenje skupine stručnjaka koji predstavljaju interese MSP-a u raznim tehničkim odborima ENO-a i ISO-a. Također pruža razne informacijske usluge i redovito se savjetuje s predstavnicima MSP-a i njihovim članovima o bitnim događajima u europskom normizacijskom sustavu kako bi njihove stavove mogla unijeti u normizacijsku politiku.

Ostala tijela koja trenutno primaju europska financijska sredstva da bi podržavala **interese određenih društvenih skupina** u europskom normizacijskom sustavu su ANEC⁵ (interesi potrošača), ECOS⁶ (interesi zaštite okoliša) i ETUI-RHES⁷ (interesi radnika).

Godine 2013. stupit će na snagu nova Uredba o normizaciji, prema kojoj će Europska komisija sufinancirati (putem operativne potpore) rad europskog tijela koje predstavlja svaku od iznad navedenih interesnih skupina, nakon poziva na dostavu prijedloga projekata.

2.3 Kako nastaju norme?

Sobzirom da postoji mnogo različitih vrsta norma i mnogo različitih vrsta organizacija i struktura koje ih mogu izrađivati, može se zaključiti da ne postoji jedinstven proces kojim nastaju norme.

Ipak, većina tehničkih norma i sve 'formalne' norme nastaju i definiraju se kroz proces dijeljenja znanja i stvaranja konsenzusa.

Normizacija je otvoren proces u kojem su dobrodošle sve interesne strane, a najčešće su uključene sljedeće: poduzeća i industrija (uključujući MSP); tijela državne uprave i tijela izvršne vlasti; strukovna tijela; granska udruženja; tijela za certifikaciju, ispitivanje i inspekciju; organizacije za zaštitu okoliša; organizacije za zaštitu društvenih interesa; organizacije potrošača; sindikati; obrazovne ustanove; znanstveno-istraživačke organizacije.

Niže u tekstu objašnjavamo proces nastanka formalnih norma, najprije na nacionalnoj razini, a zatim na europskoj. Opisi se temelje na procesima koje su opisali BSI (UK) i CEN (Europa). Iako većina NSB-a i ENO-a imaju slične procese, mogu postojati neke male razlike među NSB-ima i među trima ENO-ima.

2.3.1 Nastanak nacionalnih norma

NSB-i nastoje osigurati da norme nastanu pravim konsenzusom na nacionalnoj razini. Zato pokušavaju okupiti sve bitne nacionalne interesne skupine koje imaju značajan interes za određene normizacijske projekte.

Zadatak sastavljanja formalnih norma dodjeljuje se tehničkom odboru, koji zatim uspostavlja jednu ili više radnih skupina ili tijela koje čine stručnjaci. Postoje konkretna pravila kojih se treba pridržavati pri sastavljanju norma. Ona su osmišljena tako da se norme izrađuju prema načelima transparentnosti, otvorenosti, nepristranosti, konsenzusa, učinkovitosti, relevantnosti i dosljednosti. Norma se tijekom sastavljanja u raznim fazama podnosi mjerodavnom tehničkom odboru na primjedbe, doradu i odobrenje.

⁵ www.anec.eu

⁶ www.ecostandard.org

⁷ www.etui.org

Vrijeme do realizacije norme iznosi od nekoliko mjeseci do nekoliko godina, iako je za nastanak nacionalnih norma obično potrebno 12 – 15 mjeseci.

Prave nacionalne norme nastaju kroz formalne faze sastavljanja i konzultacija kojima je cilj postići konsenzus i maksimalan doprinos interesnih strana. Proces počinje s prijedlogom za novi projekt izrade norme, koji se dodjeljuje tehničkom odboru sastavljenom od raznih interesnih strana. Odbor pokreće posao sastavljanja nacрта norme i daje primjedbe na njega u raznim fazama tog posla. Kad je nacrt norme gotov, NSB provodi javnu raspravu, kojom se omogućuje da primjedbe daju i oni koji nisu bili izravno uključeni u sastavljanje nacрта. Odbor zatim razmatra sve primjedbe i priprema konačni nacrt norme, koji se podvrgava formalnom glasanju. Ako odbor odobri nacrt norme, NSB ga objavljuje kao službenu nacionalnu normu i nudi je na prodaju, kako bi je industrija mogla upotrebljavati.

Privatne norme nastaju po nalogu naručitelja i privatno se financiraju, a imaju suglasnost interesnih strana. One ne moraju proći čitavu javnu raspravu, iako je proces njihove izrade inače u skladu s uobičajenim pravilima izrade norma. Proces od početnog utvrđivanja područja primjene do konačne objave u skladu je sa strogim pravilima, ali često se dovrši brže nego kod formalnih norma.

2.3.2 Nastanak europskih norma

I europske norme nastaju i definiraju se kroz proces razmjene znanja i izgradnje konsenzusa. Inicijativu za većinu europskih norma daje industrija i nastaju u partnerstvu s drugim interesnim stranama, a približno 30% nastaje na temelju zahtjeva (odnosno mandata) koje Europska komisija izdaje ENO-ima u okviru zakonodavstva i politike EU-a.

Čiste europske norme (EN) izrađuju CEN i CENELEC u skladu s načelom 'nacionalnih delegacija'. U svrhu nastanka europskih norma i glasanja o njima osnivaju se tehnički odbori sastavljeni od nacionalnih delegacija (predstavnik nacionalnih zrcalnih odbora). NSB-i osnivaju 'nacionalne zrcalne odbore' koji omogućuju svim zainteresiranim stranama (poduzećima, tijelima državne uprave, nevladinim organizacijama itd.) da sudjeluju u stvaranju norme na nacionalnoj razini i na vlastitom jeziku. Nacionalni zrcalni odbori pridonose procesu sastavljanja norme na europskoj razini, a kad je nacrt norme gotov, odlučuju o nacionalnom stavu, koji se zatim predstavlja u europskom tehničkom odboru. Tako europske norme nastaju uz širok doprinos mnogobrojnih interesnih strana iz mnogo različitih zemalja, pri čemu ne trebaju svi sudionici putovati na sastanke europskoga tehničkog odbora da bi dali svoj doprinos. Kao i formalne nacionalne norme, europske norme prolaze čitav proces formalne javne rasprave prije nego što europski tehnički odbor izglasa njihovo prihvatanje.

ETSI također radi kroz odbore (tj. 'tehnička tijela'), ali u većini slučajeva tvrtke i organizacije članice izravno sudjeluju u procesu sastavljanja norma i glasanja o njima (a ne preko nacionalnih delegacija). Međutim, kad ETSI izrađuje formalne europske norme, pridržava se istih procesa kao i CEN i CENELEC i radi u skladu s načelom nacionalnih delegacija.

Sudjelovanje MSP-a u nastanku europskih norma odvija se, dakle, uglavnom na nacionalnoj razini – preko nacionalnih normiranih tijela, odnosno nacionalnih odbora ili putem nacionalnih granskih udruženja koja predstavljaju razne sektore gospodarstva i industrije. MSP može sudjelovati i putem jednog od europskih granskih udruženja, saveza i interesnih skupina koji su često aktivno uključeni u nastanak europskih norma. MSP može pridonijeti nastanku europskih norma i putem europskog tijela koje predstavlja MSP (vidi točku 2.2.2).

Koristi od norma (društvene i gospodarske koristi)

Ovo poglavlje opisuje mnogobrojne koristi koje donose norme. Najprije se opisuju utjecaji norma na rast, konkurentnost i inovacije, a zatim se daju dokazi o makroekonomskim učincima norma. Na kraju se opisuju koristi koje MSP može ostvariti primjenom norma i sudjelovanjem u normizacijskom procesu.

3.1 Važnost norma za rast, konkurentnost i inovacije

Europska komisija nedavno je izložila svoju stratešku viziju za europske norme⁸, u kojoj je istaknula važnu ulogu norma i normizacije u podupiranju inovacija, rasta i konkurentnosti širom Europe.

Norme mogu na raznorazne načine poduprijeti **inovacije** i promaknuti prihvaćanje novih tehnologija. Važno je da mogu sistematizirati i proširiti zadnju riječ tehnike u raznim područjima i premostiti razmak između istraživanja i krajnjih proizvoda i usluga. Kad se informacije o inovacijama sistematiziraju u normama, postaju dostupne svima, pa tvrtke, sveučilišta i znanstvene organizacije mogu primijeniti to znanje u inovacijama i novim idejama.

Norme imaju osobito korisnu ulogu u širenju znanja u djelatnostima u kojima proizvodi i procesi raznih dobavljača moraju funkcionirati u međusobnoj interakciji. Tu norme olakšavaju uvođenje inovativnih proizvoda tako što osiguravaju **interoperabilnost** između novih i postojećih proizvoda, usluga i procesa.

⁸ Strateška vizija za europske norme (COM 2011/311)

Čine osnovu za uvođenje novih tehnologija i inovacije i osiguravaju da proizvodi, komponente i usluge raznih dobavljača budu međusobno kompatibilni. Na taj način norme također olakšavaju međunarodnu trgovinu, osiguravajući kompatibilnost i interoperabilnost na različitim tržištima.

Norme imaju važnu ulogu kao potpora **konkurentnosti** europskih poduzeća na globalnom tržištu jer im pomažu da poboljšaju proizvode i usluge koje nude i omogućuju im pristup inozemnim tržištima i poduzećima. Norme potiču trgovinu jer imaju učinak smanjenja troškova i smanjuju asimetriju informacija između dobavljača i kupaca, osobito u slučaju prekogranične trgovine. Europske i osobito međunarodne norme snažno su sredstvo za povećanje konkurentnosti MSP-a jer smanjuju tehničke zapreke prekograničnoj trgovini i olakšavaju pristup MSP-a širim tržištima.

Norme jačaju konkurentnost europskih poduzeća time što smanjuju troškove i potiču kupnju i prodaju proizvoda i usluga, pridonoseći time **gospodarskom rastu** i otvaranju radnih mjesta. Osobito su europske norme ključni instrument za jačanje jedinstvenog tržišta i pomažu da se smanje nepotrebni troškovi za dobavljače i kupce proizvoda i usluga, i u javnom i u privatnom sektoru. U sljedećoj točki prikazana su neka istraživanja kojima se nastojao kvantificirati doprinos koji norme mogu dati gospodarskom rastu.

Normizacija može poslužiti i kao vrlo učinkovit **alat politike**. Norme nadopunjuju nacionalnu i europsku politiku te poduzećima i drugim sudionicima olakšavaju poštivanje odgovarajućeg zakonodavstva. Norme, primjerice, mogu pomoći da se osigura ispravno funkcioniranje jedinstvenog tržišta, osiguravaju povećanu zaštitu potrošača, radnika i okoliša te promiču visoku razinu socijalne uključenosti.

Također ih se sve više primjenjuje kao podrška politici u pitanjima pristupačnosti za osobe s invaliditetom, klimatskih promjena, učinkovitosti resursa i drugih područjima javne politike.

Sigurnost potrošača vrlo je važan element mnogih norma. Prerade postojećih norma često se bave problemima sigurnosti koji su uočeni tijekom nadzora nad tržištem i na druge načine. Posljedica je da postoji jaka veza između normizacije, sigurnosti proizvoda i nadzora nad tržištem, koja će u budućnosti biti još jača. Norme daju sigurnost potrošačima u primjeni novih tehnologija, primjerice procjenom rizika ili mjerenjem rezultata.

Normizacija ulazi i u **nova područja**. Tradicionalno su norme izrađivane radi tehničke koordinacije proizvodnje. Danas se izrađuju za širu primjenu u organizacijama (npr. daju smjernice o sustavima upravljanja, uslugama ili ekološkim i društvenim pitanjima) i za upotrebu u raznim sektorima gospodarstva.

3.2 Makroekonomski i društveni učinak norma

U nedavnom istraživanju o gospodarskim koristima od normizacije (DIN, 2011.), uočeno je da za neprekidan gospodarski rast nije dovoljno stvoriti nova znanja istraživanjem i razvojem ili ih uvesti izvana nego se ta znanja moraju proširiti u velikim razmjerima, tako da ih može primijeniti što više organizacija i pojedinaca. Norme su osobito prikladan alat za širenje znanja zahvaljujući tome što nastaju odozdo prema gore na temelju konsenzusa i široko su pristupačne.

Stručnjaci iz industrije donose suvremena znanja iz vlastitih poduzeća, a ta se znanja nadopunjuju znanjima iz istraživačkih i znanstvenih organizacija te znanjem drugih stručnjaka i interesnih strana.

Na taj se način u normama bilježi najnovije stanje tehnike. Za razliku od informacija u patentima, koji podliježu pravima intelektualnog vlasništva, informacije u normama dostupne su svima po maloj cijeni. Iako je puna cijena nastanka norma prilično visoka (s obzirom na vrijeme i rad koje ulažu industrija, tijela državne uprave i drugi stručnjaci), prodajna cijena norma relativno je niska jer normirna tijela naplaćuju samo koliko je nužno da pokriju vlastite troškove. Tako se norme i u njima sadržane informacije mogu širiti tržištem po relativno maloj cijeni za krajnje korisnike.

Uloga norma u širenju znanja kroz čitavo gospodarstvo i doprinos norma gospodarskom rastu koji iz toga proizlazi bili su u središtu brojnih makroekonomskih istraživanja u Europi i drugdje.

Nekoliko detaljnih ekonometrijskih istraživanja utvrdila su jasnu povezanost na makroekonomskoj razini između normizacije u gospodarstvu, produktivnosti i **općega gospodarskog rasta**. Procjene od istraživanja do istraživanja ponešto variraju, ali sve u svemu rast fonda norma zadnjih godina možda je zaslužan za jednu osminu do jedne četvrtine rasta produktivnosti u istom razdoblju (odnosno godišnji rast BDP-a između 0,3% i 1%), ovisno o zemlji.

Naprimjer, u jednom ranom pokušaju utvrđivanja učinka norma na gospodarstvo (DIN, 2000.), zaključeno je da su u razdoblju od 1961. do 1996. godine informacije sadržane u normama i tehničkim propisima bile zaslužne za 1% bruto nacionalnog proizvoda zemlje, odnosno 15,8 milijardi eura po cijenama iz 1998. Doduše, istraživanje je također otkrilo da je najveći pojedinačni čimbenik gospodarskog rasta bilo povećanje kapitalnih dobara, no drugi je čimbenik po veličini dostupnost odgovarajućih norma (i gotovo deset puta važniji od 'plodova' inovacija).

Sličan metodološki pristup naknadno je primijenjen za procjenu učinka u drugim zemljama tijekom sličnog razdoblja, i došlo se do sličnih rezultata. Sva ta nacionalna istraživanja dokazala su da norme, budući da poboljšavaju širenje znanja, imaju pozitivan utjecaj na gospodarski rast. Procijenjeni doprinos stopi rasta u Francuskoj i Australiji iznosi 0,8%, u Ujedinjenom Kraljevstvu 0,3%, a u Kanadi 0,2%.

Istraživanje portfelja nacionalnih norma koje je provela britanska vlada ⁹ 2005. godine pokazalo je da one pridonose 2,5 milijardi GBP godišnje gospodarstvu Ujedinjenog Kraljevstva i zaslužne su za 13% rasta produktivnosti radne snage Ujedinjenog Kraljevstva, omogućuju inovacije i međunarodni prijenos tehnologije i povećanjem učinkovitosti poslovnih procesa osiguravaju okvir za održivi rast i profitabilnost. Iz nedavno objavljene aktualizacije njemačkog istraživanja ¹⁰ proizlazi gospodarska korist za njemačko gospodarstvo od 16,77 milijardi eura godišnje, odnosno 0,72% ukupnog BDP-a zemlje.

Započela su neka detaljna ekonometrijska istraživanja povezanosti između **trgovine i norma** koja se bave uklanjanjem tehničkih zapreka trgovini. Iz većine njih proizlazi sljedeći obrazac: upotreba međunarodnih norma u zemlji povećava njezin izvoz i uvoz, a upotreba nacionalnih norma u zemlji povećava njezin izvoz.

Neka druga istraživanja bavila su se vezom između **norma i inovacija**. Iako se ponekad smatra da norme mogu zakočiti inovacije, brojna detaljna istraživanja dokazuju suprotno. U anketama koje su provedene u tvrtkama koje imaju inovacije, pokazalo se da su za mnoge od njih upravo norme izvor informacija koje im pomažu u inovacijama.

⁹ *The Empirical Economics of Standards*, DTI Economics Paper No.12, lipanj 2005.

¹⁰ *The economic benefits of standardisation – an update* (DIN, 2011.)

3.3 Koristi od upotrebe norma za MSP

Norme su donijele značajne koristi europskim poduzećima i čitavim djelatnostima, a MSP-u nude odlučujuću konkurentsku prednost. Čine život lakšim i sigurnijim, stvaraju ravnopravne uvjete za natjecanje, omogućuju pristup najsuvremenijoj tehnologiji, jačaju sposobnost za inovacije i pomažu da se ostvari najdjelotvornija raspodjela resursa u najtežim vremenima. Posebno su važne za MSP jer uklanjaju mnoge od zapreka koje bi bez njih sprječavale pristup na tržište i širenje na njemu. MSP stoga može imati veliku korist ako razumije norme, pristupa im i upotrebljava ih te ako aktivno sudjeluje u njihovom nastanku i utječu na njega. Niže u tekstu istaknute su neke od glavnih koristi.

3.3.1 Poslovne koristi od upotrebe norma

Mnogo je jasnih, opipljivih koristi primjene norma za MSP koje mogu premašiti trošak pristupanja tim dokumentima i njihove upotrebe. Na najtemeljnijoj razini, norme omogućuju MSP-u da nas voje poslovanje primijeni iskušanu i ispitano najbolju praksu. Potiču poduzeće da se usredotoči na proizvode, odnosno usluge koje isporučuje, procese koje upotrebljava i način na koji upravlja poslovanjem općenito. Osiguravaju praktičan okvir za preispitivanje i neprekidno poboljšavanje raznih područja i poduzeće mogu učiniti učinkovitijim, poboljšati kvalitetu njegovih proizvoda i usluga i pomoći mu da pridobije nove kupce i, naposljetku, poveća svoj profit.

Norme trebaju činiti važan dio strategije konkurentnosti svake tvrtke. S obzirom na žestoko tržišno natjecanje i oskudne resurse, primjena norma ima više smisla nego ikad. Sve više poduzeća uviđa koristi od njihove strateške upotrebe s ciljem mjerljivih poboljšanja konkurentnosti. Niže u tekstu prikazane su neke od uobičajenih koristi od **upotrebe norma**.

- **Poboljšanja kvalitete proizvoda i usluga** – Norme mogu pomoći MSP-u da poboljša i prati kvalitetu svojih proizvoda i usluga, čime se može povećati zadovoljstvo kupaca i njihovo vraćanje te privući novi kupci.
- **Povećana sposobnost dokazivanja kvalitete proizvoda i usluga** – Dokazivanjem svog pridržavanja norma, MSP može jasno dokazati kvalitetu svojih proizvoda i usluga, što im može pomoći da privuku nove kupce i zadrže postojeće. Dokaz pridržavanja norma može se pojačati nezavisnom potvrdom (tj. potvrdom treće strane) dobivenom od priznatoga certifikacijskog tijela.
- **Povećano povjerenje u poduzeće i njegove proizvode i usluge** – Norme daju sigurnost poduzećima i njihovim kupcima da njihovi proizvodi i usluge prate stanje tehnike. One poduzeću daju vjerodostojnost i povećavaju povjerenje kupaca jer dokazuju predanost kvaliteti, sigurnosti i pouzdanosti. Norme daju sigurnost i ulijevaju povjerenje. Kupci imaju pozitivniji stav o poduzećima koja primjenjuju norme nego o onima koja ih ne primjenjuju.
- **Poboljšanje imidža tvrtke** – Norme mogu pomoći MSP-u da prodaju svoje proizvode i usluge na međunarodnom tržištu. Norme i s njima povezane certifikacijske oznake široko su priznat i cijenjen znak predanosti kvaliteti i mogu se pokazati dragocjenim za imidž tvrtke, njezine marketinške aktivnosti i sadržaj ponuda na javnim nadmetanjima ili prezentacijama robe.
- **Sposobnost za suradnju i trgovinu uz upotrebu zajedničkog 'jezika'** – Većina norma osigurava zajedničke definicije i nazivlje koji se upotrebljavaju u određenoj djelatnosti. Ta sistematizacija znanja može pomoći poduzećima da surađuju, stvaraju strateške saveze i trguju na učinkovit način.

Normirano nazivlje i definicije osiguravaju jasnoću i razumljivost te mogu pojednostavniti komunikaciju među stručnjacima raznih područja i među državama.

- **Interoperabilnost među raznim proizvodima i sustavima** – Norme osiguravaju zbirku usklađenih pravila i normiranih metoda koji omogućuju da proizvodi i usluge imaju visoku razinu funkcionalnosti, interoperabilnosti i kompatibilnosti, pospješujući njihovo prihvaćanje na tržištu.
- **Povećana sposobnost prekogranične trgovine i izvoza** – Upotreba europskih i međunarodnih norma olakšava MSP-u pristup i ulaz na šira europska i međunarodna tržišta te pomaže u marketingu i prihvaćanju njegovih proizvoda i usluga na tim tržištima. Upotrebom norma u okviru izvozne strategije mogu se stvoriti nove poslovne prilike i povećati prodaja, uz smanjenje troškova trgovanja.
- **Povećana sposobnost ispunjavanja zahtjeva zakona i propisa** – Oni koji primjenjuju norme oslanjaju se na zdravo i prihvaćeno stručno znanje, svjesni su zahtjeva koje moraju ispuniti njihovi proizvodi i usluge i mogu dokazati njihovu pouzdanost i sigurnost pomoću normiranih metoda ispitivanja. Europske usklađene norme daju izravnu pretpostavku sukladnosti s europskim zakonodavstvom, a to omogućuje MSP-u da svoje proizvode, odnosno usluge stavi na europsko tržište, a da ne mora prolaziti dodatne postupke ocjenjivanja sukladnosti. S obzirom da norme odražavaju suvremeno stanje tehnike, mogu pomoći poduzećima da smanje svoj rizik odgovornosti u drugim područjima. U pitanjima odgovornosti zakonodavac često pribjegava općoj odredbi koja utvrđuje da tehnički proizvodi moraju biti projektirani u skladu s priznatim tehničkim pravilima kao što su norme.

- **Poboljšan pristup javnim nabavama i uspjeh** – Norme sistematiziraju stanje tehnike inovativnih proizvoda i usluga i često se u javnoj nabavi upotrebljavaju kao referenca. Pridržavanje norma može olakšati ispunjavanje zahtjeva iz javnih natječaja i imaju pozitivan učinak na ocjenu tvrtke.
- **Poboljšan pristup najsuvremenijem znanju** – Normizacija omogućuje tvrtkama da dođu do najnovijih informacija i znanja o svom sektoru, tržišnim trendovima, razvoju stanja tehnike, najboljoj poslovnoj praksi i najnovijim tehnologijama. To osigurava pristup novim znanjima, smanjuje trošenje resursa na dupliciranje istraživanja i razvoja, povećava sposobnost i snagu MSP-a za inovacije, pomaže u razvoju novih proizvoda i usluga i omogućuje im da se natječu na globalnom tržištu pod ravnopravnim uvjetima. Također omogućuje MSP-u da iskoristi svoju najveću konkurentsku prednost pred velikim poduzećima: to što nisu velike, što im daje dinamičnost i fleksibilnost za brze inovacije.
- **Poboljšano interno upravljanje rizicima i planiranje** – Poduzeća koja prihvate norme spremnija su za rješavanje mogućih problema kao što su pad informatičkog sustava ili prekid lanca opskrbe. Razlog je to što im norme pomažu da unaprijede poslovne procese, uvedu najbolju praksu i prate napredak i rezultate na strukturiran način.
- **Smanjeni troškovi** – Norme dovode do smanjenja troškova jer omogućuju masovnu proizvodnju i globalnu nabavu, racionalizaciju procesa, niže troškove transakcija i informacija, smanjene troškove prilagodbe i kraće rokove razvoja te učinkovitije aktivnosti i bolje upravljanje. Ta smanjenja troškova mogu biti važan čimbenik profitabilnosti.
- **Povećana konkurentnost** – Norme pomažu da se otvore tržišta tako što omogućuju kupcima da usporede ponude raznih dobavljača, olakšavajući tako

manjim i mlađim poduzećima natjecanje s većim i starijim poduzećima. One mogu MSP-u dati konkurentsku prednost, pomoći mu da se natječe s većim poduzećima pod ravnopravnim uvjetima na međunarodnoj razini i da prodre na nova ili etablirana tržišta.

3.3.2 Poslovne koristi od sudjelovanja u normizacijskom procesu

Za mnoge MSP-e aktivno sudjelovanje u normizacijskom procesu predstavlja stratešku aktivnost koja donosi i kratkoročne i dugoročne koristi i konkurentsku prednost. Aktivna uključenost u proces nastanka norma nudi dodatne koristi, osim koristi od same primjene norma. Niže su prikazane neke od uobičajenih koristi od **sudjelovanja u normizaciji**.

- **Prilika za učenje i raspravu o idejama** – Sam proces normizacije MSP-u nudi priliku da dobije informacije i znanja od drugih MSP-a i da promatra kretanja na tržištu. U normizacijskim odborima svakodnevno se razmjenjuju fantastične ideje, a razgovori mogu dovesti do novih ideja i potaknuti buduće inovacije.
- **Jedinstvena prilika za umrežavanje** – Normizacijski proces predstavlja jedinstveni forum za mrežu kontakata s kupcima, poslovnom zajednicom, dobavljačima, potrošačima, korisnicima, vlastima i zakonodavcem. Sudjelovanje u normizaciji u vezi s određenom temom zajedno s drugim interesnim stranama koje rade na istoj problematici omogućuje vam da povećate svoju mrežu kontakata i u budućnosti pronađete potencijalne partnere za suradnju i trgovinu. MSP-u daje priliku da uspostavi kontakte sa zainteresiranim subjektima i ima pravovremen pristup njihovim idejama, željama i potrebama.

- **Prilika za veću vidljivost** – MSP će dobiti priznanje u svojoj djelatnosti i među kupcima ako preuzme aktivnu i vodeću ulogu u procesu normizacije u određenom području, a taj status može iskoristiti u marketingu i promidžbi prema kupcima.
- **Prilika da se osigura da konačna norma dobro ispunjava tržišne potrebe** – Sudjelovanje daje jedinstvenu priliku da se utječe na sadržaj norma i da mu se pridonosi. Sudionici mogu pokrenuti nove tržišne trendove i u proces unijeti vlastite stavove, osiguravajući da norme koje su u izradi podržavaju njihovu strategiju i poslovne potrebe i, po mogućnosti, smanjuju eventualne troškove prilagodbe. Samo poduzeća koja su aktivna u normizaciji na nacionalnoj razini mogu osigurati da njihovi interesi budu zastupljeni u europskim i međunarodnim normizacijskim organizacijama, a naposljetku, oni koji postavljaju norme u boljoj su poziciji na tržištu.
- **Pravodoban pristup informacijama i znanju o budućim normama** – Sudjelovati u normizaciji znači dobivati napredno znanje o normama i njihovim zahtjevima. Tvrtke koje sudjeluju u normizaciji mogu imati i početnu prednost u predviđanju i prilagodbi tržištu i novim tehnologijama, zahvaljujući poznavanju norma koje su u izradi, što ih zauzvrat stavlja u poziciju da mogu voditi na tržištu. Prateći normizacijski proces, MSP može predvidjeti buduće zahtjeve, prilagoditi im poslovanje i skratiti vrijeme od osmišljavanja do prodaje proizvoda, dobivajući tako izrazitu prednost pred konkurentnima. Tako proces normizacije pruža djelotvoran alat, ne samo za poticanje inovacija nego i za uspjeh procesa inovacija.

Zapreke na koje MSP nailazi u ostvarivanju koristi od norma

U prethodnom su poglavlju opisane glavne poslovne koristi od primjene norma i sudjelovanja u procesu njihovog nastanka. Iako su te koristi široko dokumentirane i prihvaćene, osobito od Europske komisije, već je odavno prepoznato da MSP često nije svjestan tih koristi, ne iskorištava u potpunosti norme i nije dovoljno zastupljen u procesu nastanka norma. To može dovesti do toga da MSP ne ostvari gore spomenute koristi.

Činjenica da MSP često ne ostvaruje puni raspon koristi koje mogu donijeti norme, ograničava njegov potencijal inovacija, rast i konkurentnost. Može zaostati u novom tehnološkom i tržišnom razvoju i biti u nepovoljnom

položaju za natjecanje s većim tvrtkama koje si lakše mogu priuštiti poticanje normizacijskog procesa i tehnološki su bolje opremljene za to.

U ovom poglavlju dajemo informacije i dokaze o glavnim zaprekama na koje MSP nailazi u vezi s normama i normizacijom te utvrđujemo glavne razloge zbog kojih trenutno nije u stanju u potpunosti ostvariti ponuđene koristi. Razna istraživanja ukazala su na različite zapreke koje ograničavaju razumijevanje i upotrebu norma, odnosno sudjelovanje u normizaciji. Za strukturu ovog poglavlja poslužilo je nedavno istraživanje¹¹ CEN-a i CENELEC-a koje je pregledno saželo mnoge od tih argumenata.

¹¹ SME access to European standardisation (Erasmus University, 2009.)

4.1 Zapreke koje ograničavaju svijest MSP-a o normama

Istraživanja ukazuju na niz zapreka na koje MSP nailazi, a koje se odnose na njihovu **svijest o normama** (ili općenito ili o važnosti norma za njihovo poslovanje). Svaka od njih može ga spriječiti da ostvare pune koristi koje norme mogu donijeti. Razlog nedovoljne svijesti može biti neznanje zaposlenika ili neučinkovito komuniciranje s MSP-om.

Iako edukacija može igrati važnu ulogu u povećanju svijesti o normama među budućim zaposlenicima i osnivačima MSP-a, trenutna praksa edukacije u Europi premalih je razmjera i nedovoljno povezana. Stoga je nužna stalna edukacija i potpora da bi se MSP-u predstavile norme i potaknulo ga da se uključi u svijet normizacije.

Dostupna je velika količina informacija o normama, ali istraživanja pokazuju da velik dio MSP-a ne zna za njihove izvore, muči se da pronađe bitne informacije ili ne razumije što je važno. Službe Komisije naglasile su da je stoga nužno učiniti više da se MSP upozori na norme.

Mnogi MSP-i nisu **svjesni važnosti norma** za vlastitu tvrtku i potencijalne dodane vrijednosti norma. Uzrok nedovoljne svijesti može biti to što MSP nije u stanju uvidjeti ili ne razumije potencijalne koristi od norma za njihovu konkretnu situaciju, ili to što ih normizacijski krugovi ne uspijevaju dovoljno informirati o tim koristima.

S obzirom na nedostatak strateških resursa, MSP često ima kratkoročnu viziju svog poslovanja. Nema puno prostora za dugoročno planiranje i MSP ne može predvidjeti promjene u poslovnom okruženju, kao što su budući propisi ili buduće norme.

Posljedica je da MSP može smatrati norme nužnim zlom, a ne snažnim pomagalom u ostvarenju poslovnih ciljeva, što ustvari jesu.

Promicanjem i objašnjavanjem načina na koje norme mogu koristiti MSP-u i pokazivanjem primjera MSP-a koji su ostvarili te koristi u 'stvarnom životu' moguće je povećati svijest i promijeniti percepcije. Međutim, potrebni su odgovarajući komunikacijski kanali da bi se doprlo do MSP-a i osiguralo ispravno usmjerene informacije koje ih mogu uvjeriti u važnost norma.

4.2 Zapreke koje ograničavaju upotrebu norma od strane MSP-a

Čak i kad MSP dozna za postojanje norma koje mogu biti korisne za njega, može naići na probleme u pronalaženju i **pretraživanju odgovarajućih norma**. Razlog može biti način na koji se norme nude i isporučuju i sposobnost zaposlenika MSP-a da pretražuju norme.

Generičke tražilice mogu pomoći MSP-u da nađe određenu poznatu normu. Međutim, kad traži koje su norme općenito za njega bitne, može naići na teškoće koje ga mogu odvratiti od traženja. Treba znati gdje, kako i što treba tražiti. Potrebne su i vještine da bi se moglo interpretirati pronađene informacije i odrediti jesu li pronađene norme bitne, potpune i u najnovijoj dostupnoj verziji.

Velik broj nacionalnih, europskih i međunarodnih norma te formalnih i neformalnih norma uvećava složenost procesa pretraživanja, zbog čega je MSP-u još teže znati koje norme upotrebljavati. Osim toga, fond norma nije nepromjenjiv jer se postojeće norme redovito prerađuju i izrađuju se nove norme. Te promjene nije lako pratiti, pogotovo ako poduzeće za to nema dovoljno resursa.

Čak i kada MSP zna koje norme treba, sam proces **dolaženja do norma** ne mora biti lak i jednostavan. Prvi je mogući problem povezan s cijenom norma, koja unatoč čestim popustima može predstavljati zapreku kupnji. Odluka o kupnji ovisit će i o tome razumije li MSP potencijalne koristi od upotrebe norma. Odluka se ne temelji samo na trošku, nego i omjeru troška i koristi.

Drugo, MSP ponekad otkrije da su kupili krivu normu ili odustanu od kupnje jer nisu sigurni je li to prava norma. Razlog može biti nedostatak dostupnih informacija o području primjene norme ili nemogućnost da prije kupnje dobiju dovoljno informacija o njezinu sadržaju.

Kad MSP ipak kupi normu, može naići na probleme s **razumijevanjem norme** zbog teškoga tehničkog sadržaja, tehničkog jezika, nepostojanja verzije na nacionalnom jeziku, previše upućivanja na druge norme, nedovoljno informacija o razlikama u odnosu na raniju verziju norme ili nepostojanja informacija o kontekstu norme. Također, u MSP-u možda nedostaju znanja i vještine za razumijevanje norme.

Većinu norma pišu tehnički stručnjaci koji poznaju područje i sektore u kojima će se norma primjenjivati, pa bi zahtjevi trebali biti formulirani nedvosmisleno. Ipak, može se dogoditi da je tekst previše kompliciran i težak za razumijevanje ili da nedovoljno vodi računa o različitim potencijalnim korisnicima norme i njihovom predznanju i poznavanju teme. Negativan utjecaj na razumijevanje norme imaju i upućivanja na druge norme. Njima se bavi nedavno objavljen CEN-CENELEC 'Guide 17'¹².

Većina europskih i međunarodnih norma napisana je na engleskom jeziku, a mnoge su napisali pojedinci kojima engleski nije prvi jezik. Odmah nakon objave najčešće su dostupne na engleskom, francuskom ili njemačkom. To povećava zbunjenost i probleme koje MSP ima u razumijevanju konačnog teksta norme u zemljama u kojima se ti jezici ne upotrebljavaju. Ako norme nisu dostupne na materinskom jeziku, problemi s razumijevanjem njihova sadržaja postaju još veći.

MSP zatim može imati teškoće s **primjenom norma** zbog njihove složenosti i nedostatka znanja, vještina ili resursa za njihovu primjenu. Mnoge od zapreka i problema koji nastaju slični su gore spomenutima, jer je razumijevanje prvi korak k djelotvornoj upotrebi norme.

Osim toga, opće vještine potrebne za upotrebu i primjenu norma mogu se razviti tek s vremenom i iskustvom, a MSP-i koji tek ulaze u svijet normizacije ih nemaju. Male tvrtke vjerojatno raspolažu ograničenim vremenom i resursima koje mogu posvetiti normama, a možda nemaju ni priliku za edukaciju zaposlenika koji će primjenjivati norme.

Razlog za primjenu norme ostvarenje je poslovnih ciljeva, i važno je da MSP bude u stanju **ocijeniti primjenu** tih norma i učinak njihove upotrebe. Međutim, uprave manjih tvrtki uglavnom su zaokupljene dnevnim operativnim poslovima te imaju premalo vremena ili novca za aktivnosti koje nisu izravno povezane s tim primarnim procesima. MSP-u često nedostaje vremena i sposobnosti da ocijeni primjenu norma, što znači da neće u potpunosti shvatiti koristi od primjene, učiti iz iskustva i na temelju toga izmijeniti primjenu. To može utjecati i na njihovu spremnost da se nastave baviti normama i da ih u budućnosti kupuju i primjenjuju.

¹² www.cencenelec.eu/sme/standards/pages/guide17.aspx

4.3 Zapreke koje ograničavaju sudjelovanje MSP-a u izradi norma

MSP se mogu suočiti s nizom zapreka koje ga sprječavaju da ostvare koristi od uključenosti u proces normizacije (tj. izradu norma).

Mnogi MSP-i možda znaju za norme, ali ne **shvaćaju** da mogu aktivno sudjelovati u procesu njihova nastanka i utjecati na njega. Taj problem ima dvije strane: razina svijesti o normama među MSP-ima i zaposlenicima je niska, i ne radi se na stvaranju svijesti kroz odgovarajuće i dostatne komunikacijske aktivnosti.

Čak i kad MSP postane svjestan da može aktivno sudjelovati u normizaciji, možda neće biti **svjestan važnosti** sudjelovanja ili potencijalnih koristi od sudjelovanja (točka 3.2.2). Možda će im biti teško i procijeniti isplati li se u to uložiti.

MSP koji sazna i zainteresira se za izradu norma, može naići na probleme u **pronalaženju** odgovarajućih projekata izrade norma. Te se zapreke odnose na način na koji se nude informacije i na sposobnost zaposlenika MSP-a da pronađu odgovarajući normizacijski projekt.

Važan razlog zbog kojeg mnoga poduzeća ne sudjeluju i **ne uključuju se** u normizaciju jednostavno je to što nemaju informacije o normizacijskom procesu. Drugi je razlog nedostatak resursa (novca, vremena, vještina i znanja), jer troškovi sudjelovanja u smislu utroška vremena, putnih troškova i članarina mogu biti proporcionalno viši za MSP.

Budući da MSP često nije dovoljno zastupljen u normizacijskom procesu, norme često nisu dobro prilagođene njihovim potrebama. Postoji rizik da u normama koje su rezultat tog procesa ne budu ispravno uključeni interesi MSP-a, a oni će to saznati tek nakon njihove objave.

Uključenost ne mora nužno biti **djelotvorna**. Ostali sudionici možda će ignorirati MSP samo zato što je malen, ili će se argumentima koje prezentira veliko multinacionalno poduzeće dati veća težina, svjesno ili nesvjesno. Istraživanje pokazuje da uloga pojedinaca u normizaciji može biti odlučujuća, ali to može ovisiti o vještinama i znanju konkretnih predstavnika i njihovoj spremnosti za aktivno, djelotvorno sudjelovanje.

Uključenost u normizaciju dugoročna je investicija, pa MSP mora biti u mogućnosti **ocijeniti** tu investiciju. Prije koristi dolaze troškovi, i investicija se može opravdati samo ako je pozornost tijekom procesa stalno usmjerena na koristi. Mnogi MSP-i možda nisu u stanju ocijeniti djelotvornost svoje uključenosti u normizaciju, ili ignoriraju taj važan korak. Time se s vremenom može smanjiti potpora u tvrtki i normizaciji se daje sve manji prioritet.

Napokon, inovativan MSP može poželjeti **pokrenuti novu normizacijsku aktivnost** jer su im potrebne norme da bi neki izum uspio na tržištu. Međutim, mnogi MSP-i ne razumiju kako se odvija taj proces ili nemaju vremena i sredstava da povedu pokretanje nove aktivnosti.

5

Mjere za potporu upotrebe norma od strane MSP-a - kako mogu pomoći sredstva iz strukturnih fondova

U ovom se poglavlju vodiča daju informacije o raznim mjerama koje bi se mogle i trebale poduzeti kako bi se osiguralo da MSP aktivno upotrebljava norme i aktivno sudjeluje u normizacijskom procesu, a također i da ostvaruje pune koristi od sudjelovanja.

5.1 Uvod

Europska povelja o malim poduzećima (2000.) naglasila je važnost uloge koju MSP mora imati u podupiranju konkurentnog položaja Europe i pozvala Europsku komisiju i države članice da ojačaju tehnološke kapacitete malih poduzeća. Novijim Aktom o malim poduzećima za Europu (2008.) naglašeno je da je važno poduprijeti veće sudjelovanje u normizaciji i povećati upotrebu norma među europskim MSP-ima.

Da bi MSP (a time i šire gospodarstvo) ostvario koristi od norma i normizacije opisane u 3. poglavlju, treba ga poduprijeti i potaknuti da prevlada probleme i zapreke, utvrđene u 4. poglavlju, te da upotrebljava postojeće norme i bude aktivan sudionik u razvoju budućih norma.

Što se tiče upotrebe strukturnih fondova, upravljačka tijela trebaju razmotriti one mjere za podupiranje MSP-a, inovacija i poduzetništva koje pridonose sljedećim ciljevima:

- **MSP treba biti svjestan što su norme i što se njima može postići**
MSP treba biti svjestan što su norme i koje su postojeće norme primjenjive na njegovo poslovanje. Također treba biti svjestan potencijalnih koristi koje mogu imati od razumijevanja i primjene norma. Ako to nije slučaj, potrebno je povećati svijest i razumijevanje MSP-a u pogledu postojanja norma (i općenito i u odnosu na određene norme) i koristi od njihove primjene i upotrebe.

- **MSP treba u potpunosti iskoristiti odgovarajuće postojeće norme**

MSP treba biti u stanju pronaći, nabaviti i djelotvorno iskoristiti sve važeće norme koje su primjenjive na njegovo poslovanje. Ako to nije tako, potrebno mu je pomoći i potaknuti ga da to čini. Osim toga, MSP-u možda treba pomoći i u razumijevanju i primjeni norma, osobito ako su te norme izrađene bez dovoljne uključenosti MSP-a.

- **MSP treba biti aktivan sudionik normizacijskog procesa**

MSP treba razumjeti što je normizacijski sustav, kako se u njega uključiti (pokrećući nove norme i sudjelujući u preradi postojećih) i koje su kratkoročne i dugoročne koristi sudjelovanja u tom procesu. Trebaju biti u stanju djelotvorno pridonositi i aktivno sudjelovati u nastanku norma. Ako to nije slučaj, treba podići svijest o normizacijskom procesu i osigurati prilike za MSP te pomoći i potaknuti MSP da konstruktivno i značajno pridonese tom procesu.

U donjim točkama ukratko se ponavlja glavna problematika kojom se treba pozabaviti u svakom od tih područja, a zatim se predstavljaju mogućnosti za njihovo rješavanje na regionalnoj razini.

Europska komisija i normizacijska tijela već podupiru razne inicijative za unapređenje normizacije na **europskoj razini**¹³ kako bi bila primjerenija i korisnija za MSP. I na **regionalnoj odnosno nacionalnoj razini** pokrenute su raznorazne inicijative u raznim dijelovima Europe koje bi se uspješno mogle primijeniti i na širem području. Na njih je usredotočen ovaj vodič. Pojednosti nekih konkretnih inicijativa dane su u donjim tekstualnim okvirima.

Sredstva se mogu ili isplaćivati izravno MSP-u, npr. kao potpora za istraživačke i inovativne projekte, ili primijeniti za sustav kupona za inovacije (*innovation vouchers*). Ti kuponi mogli bi omogućiti MSP-u da ostvari pristup uslugama pomoći u normizaciji koje pružaju posredničke organizacije.

U većini slučajeva, čini se da su kao primatelji sredstava iz strukturnih fondova za potrebe pružanja savjeta i smjernica povezanih s normizacijom, MSP-u najprikladnije posredničke organizacije poput granskih udruženja, gospodarskih komora, centara za inovacije i slično. Te usluge mogu uključiti i osiguravanje stalnoga komunikacijskog kanala između normizacijskih krugova na nacionalnoj ili međunarodnoj razini i pojedinačnih MSP-a u regiji. Te organizacije imaju prednost što raspolažu i lokalnim/sektorskim znanjima i kontaktima u nacionalnom i međunarodnom normizacijskom sustavu. Mogu služiti kao aktivni centralizirani kanali za informacije o normama, a također i kao izvori dodatnih savjeta i uputa za pojedine tvrtke.

Upravljačkim tijelima koja žele razviti mjere kojima se MSP-u pomaže da bolje iskoristi norme preporučuje se da o svojim idejama najprije razgovaraju sa svojim nacionalnim normirnim tijelom (za pojedinosti vidi točku 6.4).

5.2 Podizanje svijesti MSP-a o normama i njihovim koristima

5.2.1 Svijest o normama

Događa se da MSP nije svjestan da postoje norme (općenito) ili ne razumiju što su norme, ili ne znaju za konkretne norme koje su za njih bitne.

Čak i kad saznaju za postojanje tih bitnih norma, mogu naići na teškoće pri njihovom pronalaženju i pretraživanju.

¹³ Za pojedinosti vidi <ftp://ftp.cencenelec.eu/EN/SMEs/News/Publications/SMEs.pdf>

Uzrok **nedovoljne svijesti o normama** može biti to što normizacijski krugovi ne komuniciraju jasno i dovoljno djelotvorno s MSP-om. Stoga se inicijative za ispravljanje te situacije trebaju usredotočiti na aktivnosti za podizanje svijesti u kojima se upotrebljavaju različiti kanali komunikacije i koje ciljaju na određene skupine MSP-a.

Brojne su mogućnosti **komunikacijskih aktivnosti** s ciljem podizanja svijesti o normizaciji koje bi se mogle financirati. To mogu biti nacionalne ili regionalne medijske kampanje (novine, radio, TV, internetske stranice itd.), tiskani ili internetski informacijski paketi, vodiči ili priručnici za korisnike, održavanje konferencija s prezentacijama predstavnika normizacijskih krugova, organiziranje edukacija i objavljivanje primjera slučajeva povezanih s postojećim normama. U svakom slučaju, tim se aktivnostima treba nastojati povećati svijest o normama općenito i njihovo razumijevanje, ali i dati ciljane informacije o konkretnim normama koje su bitne pojedinim skupinama MSP-a. Informacije, bez obzira na oblik, trebaju biti primjerene potrebama MSP-a kojima su upućene i nastojati potaknuti novi ili povećati postojeći interes za norme i njihovo razumijevanje.

Posredničke organizacije, kao što su granska udruženja, gospodarske komore, centri za inovacije ili centri za prijenos tehnologije, partneri mreže *Enterprise Europe Network* i slično, mogu imati ključnu ulogu kao stalan komunikacijski kanal između normizacijskih krugova na nacionalnoj ili međunarodnoj razini i pojedinačnih MSP-a u regiji tako što će problematiku normizacije uključiti u svoje mjere za potporu poslovanju i inovacijama. Te organizacije imaju prednost što raspolažu i lokalnim/sektorskim znanjima i kontaktima u nacionalnom i međunarodnom normizacijskom sustavu. Mogu služiti kao aktivni centralizirani kanali za informacije o normama, a također i kao izvori dodatnih savjeta i uputa za pojedine tvrtke. U nekim dijelovima Europe u takvim su

organizacijama već uspostavljene specijalizirane informativne točke za norme, koje su uspješne u podizanju svijesti MSP-a.

CEN i CENELEC objavili su kratku brošuru o tome kako granska udruženja i normizacijska tijela mogu pomoći da se podigne svijest MSP-a o normama i potakne njihovo sudjelovanje ¹⁴.

Primjeri inicijativa

Slovačka – Ministarstvo gospodarstva daje financijska sredstva za medijske kampanje (u novinama, na radiju, na TV-u i na internetskim stranicama) o normama i normizaciji kojima se nastoji privući pozornost poduzetnika.

Nizozemska – NEN daje informacije o normama novoosnovanim tvrtkama putem Gospodarske komore. Prilikom registracije u Komori, dobivaju informacijski paket o pitanjima bitnim za poduzetnike, uključujući list s informacijama o normama i normizaciji.

Njemačka – DKE u svojim specijaliziranim časopisima i biltenima objavljuje ciljane informacije o skupovima bitnih elektrotehničkih norma.

Danska – Nacionalno normirno tijelo nudi internetski pribor za upoznavanje („starter kit“) s normama i normizacijom za MSP.

Češka Republika – Gospodarska komora MSP-u stavlja na raspolaganje informacije o normama kroz mrežu 160 lokalnih informativnih točaka.

Slovenija – Obrtnička komora (OZS) organizira seminare i radionice za MSP na kojima ih informira o važnim nacionalnim i europskim normama i o tome kako se one mogu primjenjivati. Ti događaji pomažu da se podigne svijest o normizaciji i povećana upotreba norma.

¹⁴ <ftp://ftp.cenelec.eu/EN/SMEs/News/Publications/IncludingSMEsStandardisation.pdf>

Italija – CEI financira institucionalne zajednice koje predstavljaju središta znanja i kompetencija iz područja normizacije. One se sastoje od stručnjaka iz MSP-a i njihovih predstavnika iz različitih grana. Izrađuju povoljne materijale za MSP i nude stručne savjete. Glavni je cilj tih zajednica proširiti kulturu normizacije davanjem informacija o postojećim normama, osobito novim.

Poljska – Poljsko obrtničko udruženje (ZRP) organizira projekte edukacije o normama za zaštitu okoliša s ciljem njihovog promicanja i popularizacije među MSP-ima.

MSP može imati teškoće u **pronalaženju odgovarajućih norma** zbog načina na koji su norme katalogizirane i na koji se nude, ili zbog nesposobnosti MSP-a da ih pronađe s obzirom na velik broj i raznolikost ponuđenih dokumenata. Inicijative usmjerene na taj problem stoga bi se trebale usredotočiti na davanje bitnih, jednostavnih i transparentnih informacija o dostupnim normama i na upute i pomoć MSP-u traženju norma i procjeni njihove važnosti.

Te mjere mogu uključiti izradu i podjelu **sektorskih sažetaka** (internetske stranice, brošure) o bitnim dostupnim normama u određenom području i korisničke priručnike kojima se pojednostavljeno predstavljaju određene norme. Mogu se financirati i događaji koji su usmjereni na davanje sličnih sažetih informacija ciljanim MSP-ima. Osim što se predstavljaju određene norme, tim dokumentima i na takvim događanjima mogu se objasniti veze između propisa, norma i ocjene sukladnosti u sektoru, što može uvelike pomoći MSP-u da stekne jasnu sliku o propisima bitnim za njihovo područje. Sektorske informacije i sažeci dostupnih norma trebaju se povremeno aktualizirati, a može ih se popratiti informacijama o skorašnjim nacrtima norma i novim normama.

MSP-ima se mogu dati kuponi za inovacije ili im se dopustiti da dio potpora za svoje projekte istraživanja i razvoja ili dio kredita ili garancija za inovativne projekte iskoriste za edukaciju o pronalaženju i pretraživanju norma.

Čini se da su i za davanje tih usluga prikladne posredničke organizacije. Predstavnici tih organizacija mogu se po potrebi obučiti u stručnom pronalaženju i pretraživanju postojećih baza podataka i drugih izvora informacija o fondu postojećih norma. Zatim bi mogli najnovije informacije o normama prenijeti drugima i davati savjete o trenutno dostupnim bitnim dokumentima.

Također bi mogli izravno obučavati MSP-e da sami pronalaze i pretražuju norme.

Primjeri inicijativa

Luksemburg – Ministarstvo gospodarstva i vanjske trgovine financira nastojanja da se „smanji“ niz ISO norma koji se odnosi na informacijsku sigurnost kako bi se smanjile zapreke na koje MSP nailazi u njihovoj primjeni. Inicijativa uključuje radionice, publikacije, informativnu internetsku stranicu i sustav instrukcija te raspodjelu niza ključnih norma MSP-ima (www.cases.lu).

Poljska – Institut za zavarivanje izveo je niz seminara i tečajeva za MSP o određenim normama za zavarivanje (www.is.gliwice.pl/en/aboutus.php).

Francuska – Ministarstvo gospodarstva, industrije i zapošljavanja osnovalo je 53 'centra za konkurentnost' s ciljem potpore inovacijama i konkurentnosti. U svakom je centru na raspolaganju osoba za kontakt koja daje opće informacije o normizaciji te pomaže i savjetuje u traženju važnih norma i normizacijskih aktivnosti.

Austrija – Gransko udruženje OVE informira i educira svoje članove o normama putem radionica, predavanja, knjiga, sažetaka i mjesečnih novosti o nacrtima i novim publikacijama.

Francuska – AFNOR izrađuje zbirku obrazaca koji pomažu MSP-u da pronađe norme za primjenu u njihovom području.

Njemačka – Odbor za normizaciju u području strojarstva (NAM) udruženja VDMA daje informacije stručnjacima za normizaciju (uglavnom) u MSP-u o novim nacrtima norma koji su trenutno u izradi na europskoj ili međunarodnoj razini. Konzultanti za normizaciju temeljito analiziraju nove nacрте norma i označavaju najvažnije točke. Na taj ih način čine „probavljivim“ za MSP (www.nam.din.de).

5.2.2 Svijest o koristima od norma

Mnogi MSP-i nisu svjesni koristi koje njihovo poslovanje može imati od norma, a time ni važnosti norma kao alata za ostvarenje poslovnih ciljeva.

Uzrok nepostojanja **svijesti o koristima** može biti to što se MSP-u ne prenose jasno i u dovoljnoj mjeri informacije o koristima od norma. Inicijative da se to promijeni trebaju se usredotočiti na stvaranje svijesti o važnosti norma za pojedina poduzeća i isticanje koristi koje su ostvarili drugi slični MSP-i.

To može uključiti izradu **promotivnih publikacija** ili internetskih stranica s ciljanim informacijama o potencijalnim koristima od upotrebe norma, slično informacijama iz točke ovog vodiča koja se odnosi na koristi ili s internetskih stranica normiranih tijela širom Europe. Prikupljanje, objava i širenje informacija o slučajevima MSP-a koji uspješno primjenjuju norme i iz toga su ostvarili korist također su

uobičajen način na koji se MSP- može uvjeriti u potencijalne koristi norma. Te informacije trebaju biti što bolje skrojene prema ciljanoj publici i davati stvarne primjere koristi koje su ostvarili MSP-i u sličnom području.

Za prikupljanje slučajeva najbolje prakse u uspješnoj primjeni norma upotrebljavaju se i nagrade i priznanja. To je zanimljiva metoda za informiranje javnosti o učincima norma i povećanje interesa za tu temu te za poticanje aktivne primjene norma kod MSP-a.

Primjeri inicijativa

Njemačka – BMW i BDI organizirali su konferenciju na temu ‘uspjeh kroz normizaciju’ kako bi naglasili važnost norma za MSP. Na konferenciji su predstavnici njemačkih vlasti i industrije istakli stratešku važnost norma za MSP i pozvali na veće sudjelovanje granskih udruženja u širenju znanja o normama.

Portugal – Portugalsko normirno tijelo već više od desetljeća provodi program u okviru kojeg se izravno kontaktiraju poduzetnici i informira ih se o koristima od upotrebe norma. Inicijativom se nastoji prekinuti uobičajena nezainteresiranost većine MSP-a za normizaciju (www.ipq.pt).

Belgija – Na internetskoj stranici CEB-BEC-a mogu se pročitati izvorna svjedočenja MSP-a o koristima od upotrebe norma.

Ujedinjeno Kraljevstvo – BSI je izradio vodič za MSP u kojem se objašnjava važnost norma za njihovo poslovanje i prikazuju slučajevi konkretnih MSP-a koji su ostvarili koristi od norma.

Češka Republika – Nacionalno normirno tijelo objavljuje primjere MSP-a koji su ostvarili koristi od upotrebe norma (www.unmz.cz/urad/prikklady-uspesnychmalych-a-strednich-podniku).

Austrija – Nacionalno normirno tijelo objavljuje studije slučaja koje prikazuju iskustva MSP-a koja uspješno i djelotvorno upotrebljavaju norme.

Njemačka – DIN predstavlja kratke filmove o uspješnim MSP-ima ('Mediathek' na www.din.de).

Ujedinjeno Kraljevstvo – BSI također predstavlja kratke filmove o MSP-ima koji su ostvarili koristi od upotrebe norma (www.youtube.com/watch?v=5n7ljxqjQ).

Njemačka – Nacionalno normirno tijelo svake godine dodjeljuje nagradu („Koristi od normizacije“) tvrtki koja pruži najbolji primjer koristi od norma (vidi 'Nutzen der Normung' na www.din.de).

5.3 Osiguravanje da MSP u potpunosti iskoristi postojeće norme

5.3.1 Pristup normama

Kad MSP sazna za postojanje odgovarajućih norma i shvati potencijalne koristi tih norma za poslovanje, može naići na probleme s njihovom nabavom. Moguće su teškoće s nalaženjem pravih norma (odnosno poduzeće nije sigurno jesu li to prave norme), ograničenost sredstava za kupnju, ili kupnja krive norme.

Teškoće u pristupanju normama mogu potjecati od toga što ponekad nema dovoljno pristupačnih i razumljivih informacija o sadržaju i važnosti norma za MSP koje su na raspolaganju prije kupnje. Zbog toga se MSP-u cijena norme može činiti previsokom i odvratiti ga od kupnje. Moguće inicijative povezane s tim problemom trebaju osigurati postojanje informacija i podrške koje će omogućiti MSP-u da dođe do pravih norma i smanjene cijene norma za MSP-e.

Neka nacionalna normirna tijela već daju posebne popuste ili niže cijene za određene kupce poput MSP-a. Unatoč tome postoje naznake da cijena još uvijek djeluje kao zapreka kupnji, osobito za one koji uopće nemaju ili nemaju dovoljno znanja ili iskustva s upotrebom i koristima od norma. Kvalitetnije informacije o normama, o tome što se njima može postići i o njihovim koristima (kao što je gore navedeno) mogu pomoći MSP-u da bolje odvaži troškove i koristi kupnje norma. Osim toga, ima prostora i za financijske poticaje u obliku subvencija, popusta na cijene ili besplatnog pristupa normama. Zamislivo je i da sektorske organizacije, granska tijela ili skupine MSP-a budu u mogućnosti kupiti pakete norma po posebnoj cijeni za upotrebu od strane njihovih članova i podjelu članovima.

Također je uobičajen besplatan pristup normama u **bibliotekama (normotekama)** ili drugim lokalnim centrima. Tako bi MSP mogao pristupiti normama, pronaći odgovarajuće i upoznati se s njihovim sadržajem. Tako bi bolje shvatio što one mogu značiti za njegovo poslovanje i na temelju informiranosti donijeti odluku o investiciji u norme. Financiranje može obuhvatiti i kvalitetne **sažetke** određenih norma ili nizova norma u kojima bi se objasnilo područje primjene i dao kratak sadržaj norme i jasne informacije o glavnim izmjenama (u slučaju da je bilo prerada). Posredničke organizacije mogu napisati korisničke priručnike u kojima se pojednostavljeno prikazuje određena norma.

Primjeri inicijativa

Malta – Malteško normirno tijelo nudi norme po sniženoj cijeni kako bi potaknuo obrtnike i MSP da primjenjuju međunarodne norme. Vjeruje se da je ta politika potaknula mnogo MSP-a da kupuju norme, osobito u svrhu sudjelovanja na javnim natječajima koji se pozivaju na određenu normu (www.msa.org.mt).

Njemačka – Knjižnice na 80 lokacija širom Njemačke omogućuju MSP-u da besplatno pregledava i čita norme.

Bugarska – Normirno tijelo BDS nudi skupove norma za određene ciljane skupine, npr. građevinske norme, eurokodovi, označavanje hrane, prevoditeljske usluge i društvena odgovornost.

Njemačka – SPECTARIS svojim članovima nudi pristup posebno važnim normama, a za to izdavaču plaća godišnju licencu.

Austrija – Institut za norme proširio je svoj internetski katalog pregledom naslovne stranice, sadržaja, predgovora, uvoda i područja primjene za sve norme (www.as-search.at/)

5.3.2 Upotreba norma

Kad MSP kupi normu, događa se da ne razumije njezin sadržaj, ili nema kontekstualne informacije ili dokumente na koje norma upućuje, a nužni su za njezinu punu primjenu. Primjena norme može se pokazati teškom zbog njezine složenosti, ili zato što MSP-u nedostaju nužna znanja i vještine. Nadalje, mnogi MSP-i nisu u stanju procijeniti i kvantificirati primjenu norme kako bi shvatili koju su korist ostvarili, koje bi promjene u poslovanju eventualno trebali načiniti i koje bi još norme trebali kupiti.

Uzrok teškoća u **razumijevanju norma** može biti sadržaj norme (jezik, tehnički izrazi, nužnost dodatnih ili kontekstualnih informacija) ili to što MSP nema znanja i vještine potrebne za razumijevanje norme. Inicijative za rješavanje tog problema trebaju u prvom redu osigurati intenzivno sudjelovanje i doprinos MSP-a već pri izradi norma (o čemu govori sljedeće poglavlje). Međutim, što se tiče već objavljenih

norma, inicijative za podršku MSP-u trebaju povećati razumijevanje sadržaja norma.

Za europske i međunarodne norme, **prevođenje** na nacionalni jezik može znatno pomoći MSP-u da u potpunosti i ispravno razumije sadržaj norma i primijeni ih lako i djelotvorno. Mnoge norme izvorno su napisali na engleskom pojedinci kojima to nije prvi jezik, a zatim su prevedene na francuski i njemački. Mnoge norme prihvaćene na nacionalnoj razini ostale su na nacionalnom jeziku, što stavlja u nepovoljan položaj MSP-e u drugim zemljama Europe. Europa djelomično financira troškove prevođenja, a za ostatak se moraju pobrinuti države članice. Istraživanja su pokazala da dostupnost prevedenih verzija norma dovodi do povećanja prodaje, osobito među MSP-ima. Međutim, na nacionalnoj razini nema uvijek dovoljno financijskih sredstava za prevođenje.

MSP-u bi dobro došle i kvalitetnije informacije o **promjenama i međusobnoj povezanosti** među normama. U slučaju da je norma prerađena, MSP-u trebaju informacije o promjenama u odnosu na prethodnu verziju norme. Tako mogu lakše i brže shvatiti koje su promjene potrebne u njihovom poslovanju da bi bilo sukladno najnovijoj verziji norme. Slično tome, MSP-u bi koristio i meta dokument za skupove međusobno povezanih norma u kojem bi bila prikazana struktura upućivanja na norme. To bi im dalo jasniju sliku o normama dostupnim u njihovom području i o tome trebaju li kupiti više norma.

MSP bi imao veći interes za norme i bolje bi ih razumio kada bi postojale informacije o tome **zašto je određena norma važna** i koja je njezina vrijednost. Norme se izrađuju s razlogom, da bi ispunile potrebe tržišta ili zakonske zahtjeve, ali taj razlog često nije vidljiv u tekstu konačne norme jer se on bavi samo tehničkim zahtjevima. Ako norme same ne daju te kontekstualne informacije, bilo bi korisno izraditi prateću uvodnu dokumentaciju koja daje pozadinske

informacije o tome koju potrebu ta norma ispunjava i na koji način.

Posebni **seminari** i edukativni događaji koji detaljno obrađuju određenu normu ili skup povezanih norma koje su bitne za MSP-e u regiji pomogli bi da se tehnički sadržaj norma učini jasnijim i razumljivijim. Te bi seminare mogle održavati posredničke ustanove (eventualno u suradnji s normizacijskim tijelima), ili za pojedina poduzeća ili u obliku događaja, radionica ili informativnih materijala i uputa u kojima se objašnjava sadržaj norma i daje pomoć u razumijevanju i primjeni. MSP-ima se može dopustiti da sudjelovanje plate kuponima za inovacije i iz drugih financijskih potpora. Slična inicijativa bila bi uspostava informativnih točaka (**helpdesk**) na kojima bi se MSP-ima pomagalo da shvate i protumače sadržaj norma. Te bi točke mogle biti dio usluga potpore za poduzetništvo i inovacije koje se financiraju iz strukturnih fondova.

Primjeri inicijativa

Nizozemska – Nizozemsko normirno tijelo priprema list formata A4 s informacijama o vodećim normizacijskim projektima koje uključuju problem koji je riješen normom i način na koji je riješen, ulogu NEN-a u projektu i neke opće informacije o NEN-u te kako s njim stupiti u kontakt.

Njemačka – DKE vodi informativnu točku na kojoj se MSP-ima pomaže da protumače europske norme povezane s električnim instalacijama u zgradama.

Francuska – BNITH (Francuski institut za norme za tekstil i odjeću) izrađuje vodič za MSP-e o upotrebi glavnih europskih norma za tekstil.

Španjolska – Asimelec (Španjolski savez poduzeća za elektroniku i komunikacijsku tehnologiju), podupire osnivanje radnih skupina za širenje informacija o normizaciji.

Te skupine okupljaju poduzeća s različitih, ali povezanih tržišta, koja raspravljaju o normizacijskim pitanjima koja su za njih bitna. Procjenjuju informacije o raznim normama, izrađuju glavni dokument o njima i dijele ga svim poduzećima u sektoru (www.asimelec.es).

Slovačka – Ministarstvo gospodarstva Republike Slovačke financira profesionalne prijevode europskih i međunarodnih norma na slovački jezik.

Uzrok teškoća koje MSP ima u **primjeni norma** može biti složenost dokumenata, a i nedostatak resursa u MSP-u za primjenu norme. Ti problemi mogu biti povezani s primjenom norme u poduzeću i s dokazivanjem pridržavanja norme prema van (tj. certifikacijom). Inicijative za smanjenje složenosti trebaju u prvom redu osigurati intenzivno sudjelovanje i doprinos MSP-a već pri izradi norma (vidi sljedeće poglavlje). Međutim, što se tiče već objavljenih norma, nastojanja se trebaju usredotočiti na edukaciju i potporu MSP-u u primjeni i procesu certifikacije.

Posredničke organizacije mogle bi pružiti obrazovanje i edukaciju predstavnicima MSP-a i (budućim) poduzetnicima (npr. studentima ekonomije, prirodnih znanosti, elektrotehnike i strojarstva, polaznicima strukovnog obrazovanja) o primjeni određene norme ili skupa norma. To može uključiti seminare i radionice te internetske alate, vodiče i priručnike koji bi osigurali znanje i vještine potrebne za puno i uspješno razumijevanje i primjenu norma i poduzimanje certifikacijskih aktivnosti. Ti predstavnici zatim bi prenijeli stečeno znanje i razumijevanje svojim poduzećima i kolegama. Te mjere mogu se kombinirati s uslugom potpore, savjetovanja i usmjeravanja nakon obuke.

Mogu se uspostaviti internetski forumi na temu pojedinih norma ili skupina norma na kojima bi se moglo raspravljati i dijeliti tumačenja o tome kako se one mogu primijeniti i kako se primjenjuju, ili o uočenim problemima. Na takvom forumu MSP-i bi mogli razmjenjivati informacije i pomagati jedni drugima, a za normizacijska tijela ili posredničke organizacije mogli bi biti sredstvo za davanje vanjskog doprinosa i podrške procesu primjene.

Kao što je ranije napomenuto, za podršku procesu primjene mogle bi se upotrijebiti subvencije, sustavi kupona i financijski instrumenti (kreditni itd.). Mogu se dati popusti za savjetodavne usluge, obrazovanje ili edukaciju u primjeni norma ili povezanim certifikacijskim uslugama.

Primjeri inicijativa

Njemačka – SPECTARIS svoje članove savjetuje o primjeni norma i o europskim direktivama i uredbama.

Francuska – Gospodarska komora izradila je korisnički priručnik za MSP u kojem se pojednostavljeno prikazuje proces upotrebe norma za upravljanje okolišem i certificiranja prema tim normama (*“Le management environnemental simplifiéavecla certification par étapes”* na www.strasbourg.cci.fr).

Austrija – Austrijsko normirno tijelo ima službu brzog informiranja koja daje sažete i razumljive upute za djelotvornu primjenu norma u svim područjima.

Slovačka – Ministarstvo gospodarstva izravno podupire MSP kroz sustav potpora male vrijednosti. On pokriva aktivnosti u području istraživanja i razvoja, upravljanja kvalitetom i uvođenja tehničkih norma u proizvodnju i usluge. Dio programa bavi se posebno izradom i primjenom norma. Poduzeća mogu dobiti potporu u iznosu od 65% troškova povezanih s normizacijom (www.economy.gov.sk).

Hrvatska – Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva provodi program potpora za certifikaciju poslovnih sustava. Sufinancira konzultantske usluge kojima se koriste MSP-i za primjenu norma i uvođenje sustava kvalitete. Cilj je tog programa povećati upotrebu norma u MSP-ima kako bi se povećao ukupan broj poduzeća koja upotrebljavaju potpune sustave upravljanja. Smatra se da su mjere pridonijele znatnom povećanju broja certificiranih poduzeća.

Italija – Posredničke organizacije osnovale su tvrtku Legno Legno s ciljem da pomaže MSP-ima u sektoru drva i namještaja da optimalno iskoriste svoje poduzetničke aktivnosti. Nude savjete u tehničkim pitanjima i pitanjima promidžbe s ciljem poboljšanja kvalitete proizvodnje i imidža poduzeća. Njzine usluge uključuju certifikaciju i obuku (www.legnolegno.it/chisiamo/inglese.htm).

Belgija – Program „Lisnica za MSP-e“ nudi potpore manjim poduzećima i stručnjacima u iznosu od najviše 15.000 eura godišnje za jednu od četiriju mjera za povećanje učinkovitosti: obuku, poslovno savjetovanje, tehnološko istraživanje i međunarodno poslovno savjetovanje (<http://www.agentschapondernemen.be/themas/kmoportefeuille>).

5.4 Mobiliziranje MSP-a za sudjelovanje u normizacijskom procesu

5.4.1 Razumijevanje sustava

Osim što nisu svjesni postojanja norma i njihove važnosti, mnogi MSP-i ne poznaju i ne razumiju normizacijski sustav u kojem se stvaraju dokumenti i ne znaju kako se u njega uključiti i utjecati na njegove procese. Mnogi MSP-i nisu svjesni važnosti aktivnog uključivanja u normizaciju te mogućih kratkoročnih i dugoročnih koristi od

sudjelovanja, ili nisu u stanju točno procijeniti troškove i koristi.

Uzrok **nedostatka svijesti** MSP-a o prilikama za sudjelovanje u procesu normizacije nije samo njihovo nerazumijevanje normizacijskog sustava nego i neuspješnost normizacijskih krugova da učinkovito informiraju MSP-e o prilikama za sudjelovanje. Inicijative povezane s tim problemom trebaju se baviti aktivnostima komunikacije i podizanja svijesti.

Ranije u tekstu, u kontekstu povećanja znanja MSP-a o normama i njihovog razumijevanja norma već se govorilo o nizu **aktivnosti povećanja svijesti**. Slične aktivnosti bitne su i za povećanje svijesti o normizaciji. To mogu biti regionalne medijske kampanje, informacijski paketi ili vodiči, internetske stranice, konferencije, priredbe i objavljivanje primjera slučajeva. U svakom slučaju, aktivnosti trebaju uključivati bitne informacije o normizacijskom procesu i objasniti na koji način konkretna ciljana publika može u njemu igrati aktivnu ulogu.

Kao i u podizanju svijesti o normama, posredničke organizacije mogu igrati ključnu ulogu kao komunikacijski kanali i skrojiti generičke informacije kako bi bile primjerenije za određene skupine (npr. određeni sektor u određenoj zemlji).

Primjeri inicijativa

Austrija – Austrijsko normirno tijelo izradilo je video koji prikazuje ‘sve o normizaciji u 9½ minuta’, a uključuje dio o tome kako nastaju norme (www.austrian-standards.at/en/medienservice/image-video/)

Ujedinjeno Kraljevstvo – Gransko udruženje Gambica organizira sastanke i objavljuje biltene kako bi podiglo svijest o normizaciji i potpomoglo sudjelovanje svojih članova (www.gambica.org.uk).

Čak i ako MSP-i znaju za normizacijski proces i shvaćaju da mogu sudjelovati, možda ne razumiju **važnost norma** ili nisu u stanju procijeniti isplati li se sudjelovati. Stoga su potrebne inicijative koje će jasno prenijeti razloge zašto se MSP treba aktivno uključiti u normizaciju.

To može uključiti seminare i edukativne događaje ili druge **promotivne kampanje** (internetske stranice, brošure itd.) kojima se naglašavaju i objašnjavaju koristi od uključenosti u normizaciju. Koristi, o kojima govore prethodne točke, vrte se oko triju glavnih područja: utjecaj na sadržaj norma, informiranost i uspostava kontakata. Promotivni materijali obično sadrže primjere slučajeva uspješnog sudjelovanja MSP-a u normizacijskom procesu.

Primjeri inicijativa

Nizozemska – Nacionalno normirno tijelo NEN izrađuje promotivne letke o koristima od normizacije (www.nen.nl/web/OverNEN/Klanten-aan-het-woord.htm), i film o nastanku norma: ‘how and why’ (‘kako i zašto’) (www.youtube.com/watch?v=qutw5AJKQ18)

Švedska – Normirno tijelo SiS izrađuje brošure sa slučajevima uspješnog sudjelovanja MSP-a u normizaciji.

5.4.2 Sudjelovanje u normizaciji

Čak i kad MSP zna za norme i zainteresiran je za njihovu izradu, može naići na dodatne zapreke za sudjelovanje. Naprimjer, mogu naići na probleme u pronalaženju odgovarajućih projekata izrade norma ili nemaju dovoljno resursa (novca, vremena, vještina i znanja) za sudjelovanje u procesu. MSP koji sudjeluje u procesu možda to ne čini na najdjelotvorniji način, ili nije u stanju točno odvagati kratkoročne i dugoročne koristi u odnosu na trošak uključenosti.

Napokon, MSP može željeti pokrenuti novi normizacijski projekt ako ne postoji odgovarajući odbor, ali ne zna kako to ostvariti.

Uzrok problema u **pronalaženju odgovarajućih projekata** izrade norma može biti način na koji se nude informacije o normizacijskim projektima ili sposobnost MSP-a da pronađe odgovarajući projekt. Inicijative za rješavanje tog problema trebaju se usredotočiti na informiranje MSP-a o tekućim normizacijskim aktivnostima u odgovarajućim područjima.

Konkretno, mogla bi se uspostaviti posrednička služba koja bi pratila nove i tekuće normizacijske projekte, a zatim MSP-u davala informacije i savjete o tim projektima na jasan i razumljiv način. Informacije trebaju uključiti pregledan prikaz odgovarajućih aktivnosti, pojedinosti o uključenim skupinama i odborima te mjesta kontakta za dodatne informacije. Ako na europskoj razini već postoje informacije o tekućim normizacijskim aktivnostima, možda ih treba prevesti na nacionalne jezike kako bi se olakšalo razumijevanje na nacionalnoj razini. Slično tome, nacionalne informacije o tekućim aktivnostima možda treba prosijati kako bi ostale one koje su bitne za određeni sektor, ili ih treba preinačiti kako bi bile pristupačne MSP-u.

Primjeri inicijativa

Austrija – Austrijsko normirno tijelo izrađuje sektorske izvještaje koji daju uvid u kretanja u normizaciji i trenutnim prioritetima u izradi norma i obrađuju se buduća pitanja i izazovi (www.as-institute.at/development/sektoberichte/).

Zapreke **uključivanju MSP-a** u normizaciju mogu uključiti nedostatak svijesti o dostupnim prilikama i nedostatak resursa (bilo novca, vremena ili odgovarajućih znanja i vještina) za uključivanje. Stoga se inicijative za uključivanje trebaju usredotočiti na poticanje MSP-a da sudjeluju izravno i davanje resursa koji im nedostaju, ili poticanje sudjelovanja posrednika u ime MSP-a.

Izravni **pozivi** MSP-ima da se uključe u konkretne nove projekte koji su za njih bitni mogli bi podići razinu sudjelovanja. Međutim, u poziv treba uključiti dovoljno informacija o aktivnosti, mogućim koristima od norme i važnosti uključivanja kako bi se MSP-u pomoglo da se odluči za sudjelovanje. Analizom interesnih strana treba otkriti imaju li MSP-i interes za izradu određene norme. Posredničke organizacije su te koje trebaju pratiti nove projekte i od MSP-a koje zastupaju potaknuti na sudjelovanje upravo one za koje je to sudjelovanje bitno.

Ako MSP-i ne mogu izravno sudjelovati, posredničke organizacije kao što su udruženja MSP-a, organizacije klastera i mreže vrijednosnih lanaca mogu utjecati na to da tijekom izrade i prerade odgovarajućih norma budu zastupljeni interesi njihovih članova na svim geografskim razinama.

Financijska potpora (tj. subvencija za putne troškove, olakšica ili porezni kredit) za sudjelovanje MSP-a na sastancima za izradu norma vjerojatno bi potaknula sudjelovanje MSP-a. U slučajevima gdje je trošak zapreka sudjelovanju, mogućnost financiranja putovanja i sudjelovanja na sastancima osigurala bi veću razinu sudjelovanja MSP-a, što se već pokazalo u dosta zemalja. S obzirom na utrošak vremena i novca, sudjelovanje bi se olakšalo i kad bi se doprinosi mogli dati i bez putovanja na sastanke odbora. Naprimjer on-line forumi za rasprave i internetske aplikacije za unos primjedbi na nacрте norma mogu potaknuti šire sudjelovanje u procesu bez troškova za MSP. U tom će slučaju posredničke organizacije trebati osigurati da odbor koji je sastavio nacrt uzme u obzir prikupljene doprinose.

Primjeri inicijativa

Španjolska – Udruženje AFME svojim članovima daje savjete o normama za proizvode i nastoji ih potaknuti na sudjelovanje u nacionalnim, europskim i međunarodnim normizacijskim odborima.

Švedska – Švedsko normirno tijelo SEK nudi potporu za putne troškove za sudjelovanje na normizacijskim sastancima. Jedan od uvjeta za dobivanje potpore jest da primatelj mora podnijeti izvještaj iz vlastite perspektive o normizacijskom sastanku na kojem je sudjelovao. Zatim se na temelju tog izvještaja informira mnogo šira skupina na jeziku koji razumije (www.sekom.se).

Finska – Slično tome, normirno tijelo SESKO daje potporu za dio putnih troškova za sudjelovanje na međunarodnim normizacijskim sastancima. Potpora se nudi poduzećima koja posluju na području elektronike i elektrotehnike, a njome se subvencionira uključenost u razvoj novih norma i preradu postojećih. Vjeruje se da potpora potiče sudjelovanje MSP-a (www.sesko.fi/english).

Nizozemska – Nizozemski institut za norme (NEN) vodi otvorenu platformu za nizozemske interesne strane na kojoj mogu pregledavati nacрте norma i davati primjedbe na njih (www.normontwerpen.nen.nl/).

Činjenica da MSP nije uvijek u mogućnosti **djelotvorno sudjelovati** u normizaciji ukazuje na to da se njegovi stavovi možda ignoriraju ili da su prevagnuli interesi drugih. Razlog je možda i što MSP nema znanja i vještine potrebne za odlučujuću ulogu u procesu. Inicijative s tim u vezi trebaju poduprijeti MSP u boljoj pripremi za djelotvoran doprinos normizacijskom procesu.

Jedno je od rješenja tog problema da se MSP-u osiguraju **obuka** i mjere potpore za sudjelovanje u izradi norma. Ta obuka može se odvijati uživo ili putem e-učenja, a može uključiti davanje pisanih informacija i dokumenata sa smjernicama za sudjelovanje. Podrška za sudionike može biti i financijska pomoć (o čemu se raspravlja gore) kako bi se MSP-u omogućilo da za sudjelovanje delegira upućenog

pojedince, ili konkretna podrška u obliku pozadinskog istraživanja i informiranja (eventualno preko posredničke organizacije ili granskog udruženja).

Primjeri inicijativa

Danska – Dansko normirno tijelo DS nudi niz jednodnevnih seminara o sudjelovanju u normizaciji. Tim besplatnim seminarima nastoji se pružiti prvi uvid u prilike za sudjelovanje i naglasiti mogući problemi i načini njihovog rješavanja.

Njemačka – Njemačko normirno tijelo DIN izrađuje praktičan vodič za MSP-e o tome kako sudjelovati u normizaciji (*'Kleines 1x1 der Normung'*).

Ako za neko područje još nije osnovan odbor, a inovativni MSP u njemu želi **pokrenuti normizacijske** aktivnosti, potrebne su im informacije i podrška povezane s načinom pokretanja novog projekta i komuniciranja s drugim bitnim sudionicima. Za to bi najprikladnija bila posrednička organizacija. Mogla bi primjerice dopustiti MSP-u da upotrijebi kupone za inovacije ili, ako su MSP-i udruženi u skupine, da dio potpora ili kredita za zajedničke inovacijske projekte upotrijebe za plaćanje usluga podrške s ciljem pokretanja normizacijskih aktivnosti. U obzir dolaze i sektorske skupine, forumi i komunikacijski kanali. Može biti potrebna i određena financijska potpora za ispitivanje isplativosti novog područja normizacije i preliminarne aktivnosti u tom području.

Primjeri inicijativa

Norveška – E forum I Standard Norge je online forum kompetencije koji je povezan s nacionalnim normirnim tijelom. Forum je doveo do pokretanja novih normizacijskih procesa i povećanja znanja MSP-a o postojećim normama (www.eforum.no).

Informacije o strukturnim fondovima

Cilj je ovog vodiča potaknuti i poduprijeti podnošenje inovativnih prijedloga za financiranje iz ERDF-a i pomoći vlastima u pokretanju mjera kojima će se MSP potaknuti da upotrebljava norme i sudjeluje u normizaciji, čime će se pospješiti njihova konkurentnost i rast.

Završno poglavlje ovog vodiča predstavlja sljedeće razdoblje financiranja iz ERDF-a i sažeto prikazuje 'sljedeće korake' koje bi regionalne vlasti ili upravljačka tijela mogli poduzeti da iskoriste dostupna financijska sredstva za pokretanje i provedbu učinkovitih mjera podrške MSP-u. Navode se i razni izvori dodatnih informacija kao pomoć i smjernice u tom procesu.

6.1 Regionalna politika i financiranje

Regionalna politika EU-a podupire otvaranje radnih mjesta, konkurentnost, gospodarski rast, bolju kvalitetu života i održivi razvoj. **Kohezijska politika** uključuje tri fonda: Europski fond za regionalni razvoj (ERDF), Europski socijalni fond (ESF) i Kohezijski fond, koji su dostupni svim regijama Europske unije. Za upravljanje financiranim programima odgovorne su države članice, a upravljačka tijela zadužena su da obavještavaju potencijalne korisnike, odabiru projekte i općenito nadziru provedbu.

Za informacije o europskoj regionalnoj politici i njezinom funkcioniranju te za više informacija o dostupnim financijskim sredstvima, posjetite internetsku stranicu Europske komisije o regionalnoj politici. Tu možete odabrati svoju zemlju i pronaći dodatne informacije o prioritetima u financiranju, odgovornim organizacijama i aktivnostima koje su dosad financirane.

Internetska stranica o regionalnoj politici –
www.ec.europa.eu/regional_policy/index_en.cfm

ERDF je element Kohezijske politike, koja je posebno bitna za ovaj vodič. Namjena je tog fonda jačanje gospodarske, socijalne i teritorijalne kohezije u EU-u ispravljanjem nejednakosti među regijama. To se ostvaruje podupiranjem razvoja i strukturne prilagodbe regionalnih gospodarstava, uključujući pretvorbu industrijskih regija u nazadovanju. Fond podupire regionalni i lokalni razvoj s određenim tematskim ciljevima i detaljno utvrđenim prioritetima, kod kojih je težište sve više na području 'istraživanja, razvoja i inovacija' te 'poslovnoj podršci MSP-u'.

Više informacija o ERDF-u nalazi se na dijelu internetske stranice o regionalnoj politici koji se odnosi na fondove.

Internetska stranica ERDF-a – www.ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/regional/index_en.cfm

Kako bi se političke mjere potpore i investicija usredotočile na ključne nacionalne/regionalne prioritete, izazove i potrebe, službe Komisije očekuju od nacionalnih i regionalnih tijela da sastave strategije istraživanja i inovacija za 'inteligentnu specijalizaciju'. To uključuje utvrđivanje jedinstvenih odlika i aduta zemlje ili regije i isticanje njezinih konkurentskih prednosti.

Službe Komisije izradile su „Vodič za strategije istraživanja i razvoja za inteligentnu specijalizaciju (RIS 3)“. U okviru mjera¹⁵ obuhvaćenih strukturnim fondovima, mjere koje promiču MSP i normizaciju imaju za cilj „poslovna okruženja za MSP koja su pogodna za inovacije“. Tim se mjerama nadalje nastoji poboljšati pristup tržištima u Uniji i širom svijeta te okvirni uvjeti za konkurentnost i održivost poduzeća u Uniji.

Komisija je izradila informativni list o inteligentnoj specijalizaciji koji može pomoći regijama i zemljama da odluče u koje će sektore

investirati i tako osigurati učinkovitiju uporabu strukturnih fondova EU-a. List je dostupan na internetskoj platformi za inteligentnu specijalizaciju.

Regionalne strategije i inteligentna specijalizacija – www.s3platform.jrc.ec.europa.eu/home

6.2 Kohezijska politika 2014. - 2020.

Sadašnji regionalni programi financiranja odvijat će se do 2013. godine, nakon čega će početi novo razdoblje kohezijske politike. Komisija predlaže da ti fondovi ostanu bitan element i sljedećeg višegodišnjega financijskog okvira te da proračun za razdoblje 2014. - 2020. iznosi 376 milijardi eura. U listopadu 2011. godine usvojen je nacrt zakonskog paketa koji će predstavljati okvir **buduće kohezijske politike** i utvrditi prioritete za investicije u tom području za sljedeće razdoblje financiranja. Ti će prijedlozi biti usvojeni krajem 2012. godine, kada će se utvrditi i konačna raspodjela sredstava i popisi regija koje mogu dobiti potporu.

Svrha je novih prijedloga da ojačaju stratešku dimenziju kohezijske politike i osiguraju da investicije EU-a budu bolje usklađene s dugoročnim europskim ciljevima rasta i otvaranja radnih mjesta, kao što je utvrđeno u **Strategiji Europa 2020**. Težište je novoga zakonskog paketa na izboru tematskih ciljeva iz strategije, pri čemu su investicije usmjerene osobito na tri ključna područja rasta – energetska učinkovitost, inovacije i povećanje konkurentnosti MSP-a. Na nacionalnoj će se razini utvrditi minimalne kvote za ta tri područja. Ona, naprimjer, u razvijenijim i tranzicijskim regijama iznosi 80% resursa ERDF-a.

Godine 2013. od svake će se države članice tražiti da sastavi **partnerski ugovor** (u okviru operativnog programa) u kojem će procijeniti svoje razvojne potrebe i definirati nacionalne prioritete i ciljeve u odnosu na strategiju Europa 2020.

¹⁵ *Guide to research and innovation strategies for smart specialisations (RIS3)*, Dodatak II., stranica 65. i stranica 74.

Ugovor će sadržavati tematske ciljeve koje odabere država članica i za svaki cilj investicijske prioritete te rezultate koji se moraju ostvariti do kraja razdoblja programskog plana. U njemu će se utvrditi ukupan nacionalni doprinos europskim ciljevima i obveza poduzimanja konkretnih mjera za ostvarivanje ciljeva pomoću sredstava iz strukturnih fondova.

U okviru kohezijske politike 2014. - 2020., službe Komisije predlažu i da inteligentna specijalizacija (vidi gore) bude preduvjet za financiranje investicija u inovacije iz sredstava ERDF-a.

Više informacija o sadašnjim prijedlozima za sljedeće razdoblje financiranja, uključujući kvote i kriterije prihvatljivosti po zemljama i odgovarajuće prioritete, nalazi se na internetskoj stranici o regionalnoj politici.

Buduća politika – www.ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_en.cfm

6.3 Prijava za financijsku potporu

Nadamo se da će ovaj vodič pomoći da se regionalne vlasti i upravljačka tijela uvjere da u svoje buduće partnerske ugovore i operativne programe trebaju uključiti sustave pomoći MSP-u u području normizacije. Nadamo se i da je vodič dao mnogo ideja za odgovarajuće projekte i inicijative.

Sredstva iz ERDF-a dodjeljuju se na temelju projekata, pa se prijave za regionalne financijske potpore trebaju dati kroz prijedlog projekta tijelu koje upravlja sredstvima ERDF-a u regiji ili zemlji. To će tijelo ocijeniti prijedlog projekta i odlučiti hoće li odobriti sredstva. Na internetskoj stranici o regionalnoj politici pronaći ćete koje je vaše upravljačko tijelo i njegovi podaci za kontakt.¹⁶

Upravljačka tijela – www.ec.europa.eu/regional_policy/manage/authority/authority_en.cfm

Prije nego što se prijavite za potporu, trebate provjeriti koji su europski operativni programi u vašoj regiji. Prijava projekta treba ispunjavati selekcijske kriterije i investicijske prioritete vašega regionalnog programa. Također ćete se trebati pridržavati postupka prijave koje je utvrdilo mjerodavno upravljačko tijelo. Neka primaju prijave stalno, a neka samo u određenim razdobljima. Za pojedinosti, posjetite internetsku stranicu vašega upravljačkog tijela.

Prije nego što predložite novu inicijativu za pomoć MSP-u u upotrebi norma i normizaciji radi potpore rastu, konkurentnosti i inovacijama, raspravite o svojim idejama s vašim nacionalnim normirnim tijelom, odnosno nacionalnim odborom (vidi niže u tekstu).

6.4 Ostale korisne informacije o normama, normizaciji i MSP-u

Ovaj je vodič dao uvod u svijet norma. Postoji i mnogo dodatnih informacija koje se mogu naći na internetskim stranicama glavnih sudionika normizacijskog procesa.

Dodatne informacije o **europskoj normizacijskoj politici** i aktivnostima mogu se naći na dijelu internetske stranice CEN-CENELEC-a koji je namijenjen MSP-u. Slično tome, informacije o tome kako MSP može doći do informacija o novim i/ili postojećim normama i normizacijskim aktivnostima na **nacionalnoj razini** mogu se dobiti od nacionalnoga normirnog tijela u vašoj zemlji. To će tijelo vjerojatno moći s vama razgovarati o vašim idejama za projekte.

¹⁶ U zemljama kandidatkinjama ili potencijalnim zemljama kandidatkinjama, obratite se na Instrument pretpristupne pomoći (IPA).

Članovi CEN-a i CENELEC-a uspostavili su i **nacionalne informativne točke** (*helpdesks*) koje daju izravnu podršku MSP-u. Te informativne točke vjerojatno vam mogu pomoći da shvatite normizacijski sustav u vašoj zemlji.

CEN/CENELEC-ove stranice za MSP –

www.cencenelec.eu/sme/Pages/default.aspx

Nacionalni članovi CEN-a –

www.cen.eu/cen/Members/Pages/default.aspx

Nacionalni odbori CENELEC-a – www.cenelec.eu/dyn/www/f?p=104:5:429096601317833

ETSI-jeve stranice za MSP –

www.etsi.org/WebSite/AboutETSI/ETSIforSMEs.aspx

Informativne točke za MSP – www.cencenelec.eu/sme/standards/NationalContacts/Pages

Niz vodiča

Kako poduprijeti politiku malih i srednjih poduzeća
iz strukturnih fondova

Primjena norma
kao potpora rastu,
konkurentnosti i
inovacijama

ISBN 978-92-79-25902-9

9 789279 259029